Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SPLOŠNEGA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 16. septembra 2013 *

„Konkurenca — Omejevalni sporazumi — Belgijski, nemški, francoski, italijanski, nizozemski in avstrijski trg kopalniške opreme — Sklep o ugotovitvi kršitve člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP — Usklajevanje dvigov cen in izmenjava poslovno občutljivih informacij — Izkrivljanje konkurence — Dokaz — Izračun globe — Sodelovanje v upravnem postopku — Obvestilo o prizanesljivosti iz leta 2002 — Imuniteta pred globami — Zmanjšanje globe — Znatna dodana vrednost — Smernice o načinu določanja glob iz leta 2006 — Načelo prepovedi retroaktivnosti“

V zadevi T-380/10,

Wabco Europe s sedežem v Bruslju (Belgija),

Wabco Austria GesmbH s sedežem na Dunaju (Avstrija),

Trane Inc. s sedežem v Piscatawayju, New Jersey (Združene države),

Ideal Standard Italia Srl s sedežem v Milanu (Italija),

Ideal Standard GmbH s sedežem v Bonnu (Nemčija),

ki jih zastopajo S. Völcker, F. Louis, A. Israel, N. Niejahr, odvetniki, C. O'Daly, E. Batchelor, solicitors, in F. Carlin, barrister,

tožeče stranke,

proti

Evropski komisiji, ki jo zastopajo F. Castillo de la Torre, F. Ronkes Agerbeek in G. Koleva, zastopniki,

tožena stranka,

zaradi razglasitve ničnosti Sklepa Komisije C(2010) 4185 final z dne 23. junija 2010 v zvezi s postopkom na podlagi člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva COMP/39092 – Kopalniška oprema) v delu, v katerem se nanaša na tožeče stranke, in zmanjšanja glob, ki so jim bile naložene,

SPLOŠNO SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi I. Pelikánová, predsednica, K. Jürimäe (poročevalka), sodnica, in M. van der Woude, sodnik,

sodna tajnica: S. Spyropoulos, administratorka,

* Jezik postopka: angleščina

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 27. marca 2012

izreka naslednjo

Sodbo

Dejansko stanje

1 Evropska komisija je s Sklepom Komisije C(2010) 4185 final z dne 23. junija 2010 v zvezi s postopkom na podlagi člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva COMP/39092 – Kopalniška oprema, v nadaljevanju: izpodbijani sklep) ugotovila obstoj kršitve člena 101(1) PDEU in člena 53 Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru (EGP) v sektorju kopalniške opreme. Ta kršitev, pri kateri naj bi sodelovalo 17 podjetij, naj bi potekala v različnih obdobjih med 16. oktobrom 1992 in 9. novembrom 2004 in naj bi se kazala v celoti protikonkurenčnih sporazumov ali usklajenih ravnanj na ozemljih Belgije, Nemčije, Francije, Italije, Nizozemske in Avstrije (točki 2 in 3 obrazložitve in člen 1izpodbijanega sklepa).

2 Natančneje, Komisija je v izpodbijanem sklepu navedla, da je ugotovljena kršitev zajemala, prvič, usklajevanje med različnimi proizvajalci kopalniške opreme glede letnih dvigov cen in drugih dejavnikov določanja cen v okviru rednih sestankov znotraj nacionalnih poklicnih združenj, drugič, določanje ali usklajevanje cen ob posebnih dogodkih, kot so povečanje stroškov surovin ter uvedba evra ali cestnin, in tretjič, razkritje in izmenjavo poslovno občutljivih informacij. Komisija je poleg tega ugotovila, da se je določanje cen v sektorju kopalniške opreme izvajalo na letni ravni. V tem okviru so proizvajalci določali svoje cenike, ki so na splošno veljali eno leto in so bili podlaga za poslovne odnose s prodajalci na debelo (točke od 152 do 163 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

3 Izpodbijani sklep se nanaša na kopalniško opremo iz ene od teh treh podskupin proizvodov: armature, zasloni za prhanje in sanitarna keramika (v nadaljevanju: tri podskupine proizvodov) (točki 5 in 6 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

4 American Standard Inc., ki je leta 2007 postala Trane Inc., je ameriška skupina, ki proizvaja in trži sanitarno keramiko in armature pod znamko Ideal Standard. Evropske dejavnosti te skupine v tem sektorju je 29. oktobra 2001 prevzela American Standard Europe BVBA, ki je leta 2007 postala Wabco Europe. Ta skupina je bila popolna lastnica hčerinskih družb, ki so delovale v šestih državah članicah Evropske unije, in sicer, prvič, družb Ideal Standard GmbH in Ideal-Standard Produktions-GmbH v Nemčiji, drugič, družbe Ideal Standard SAS v Franciji, tretjič, družbe Ideal Standard Italia Srl v Italiji, četrtič, od leta 2001 družbe Metaalwarenfabriek Venlo BV, ki je leta 2005 postala družba Ideal Standard Nederland BV Europe, na Nizozemskem, petič, družbe Wabco Austria GesmbH, ki je bila leta 2007 prodana družbi Ideal Standard GmbH, v Avstriji, in šestič, hčerinske družbe zadnjenavedene družbe v Belgiji (točke od 21 do 26 in od 1043 do 1049 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

5 Podjetja Wabco Europe, Wabco Austria, Trane, Ideal Standard Italia in Ideal Standard so v nadaljevanju skupaj imenovana kot „tožeče stranke“.

6 Masco Corp. in njene hčerinske družbe, med njimi Hansgrohe AG, ki proizvaja armature, in Hüppe GmbH, ki proizvaja zaslone za prhanje, so 15. julija 2004 obvestile Komisijo o obstoju kartela v sektorju kopalniške opreme in zaprosile za imuniteto pred globami na podlagi Obvestila Komisije o imuniteti pred globami in zmanjševanju glob v primerih kartelov (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 155, v nadaljevanju: Obvestilo o prizanesljivosti iz leta 2002), če pa jim ta ne bi bila odobrena, pa za zmanjšanje teh glob. Komisija je 2. marca 2005 v skladu s členoma 8(a) in 15 Obvestila o prizanesljivosti sprejela odločbo o pogojni imuniteti pred globami v korist podjetja Masco (točke od 126 do 128 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

7 Komisija je 9. in 10. novembra 2004 na podlagi člena 20(4) Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101 PDEU] in [102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205) opravila nenapovedane preglede v prostorih več družb in nacionalnih poklicnih združenj, dejavnih v sektorju kopalniške opreme (točka 129 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

8 Podjetje Grohe Beteiligungs GmbH in njegove hčerinske družbe (v nadaljevanju: Grohe) ter tožeče stranke so 15. in 19. novembra 2004 zaprosile za imuniteto pred globami na podlagi Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002, če pa jim ta ne bi bila odobrena, pa za zmanjšanje teh glob (točki 131 in 132 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

9 Komisija je med 15. novembrom 2005 in 16. majem 2006 v skladu s členom 18 Uredbe št. 1/2003 naslovila zahteve po informacijah na več družb in združenj, ki delujejo v sektorju kopalniške opreme, tudi na tožeče stranke (točka 133 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

10 Roca SARL ter Hansa Metallwerke in njene hčerinske družbe so 17. in 19. januarja 2006 zaprosile za imuniteto pred globami na podlagi Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002, če pa jim ta ne bi bila odobrena, pa za zmanjšanje teh glob. Podjetje Aloys Dornbracht GmbH & Co KG Armaturenfabrik (v nadaljevanju: Dornbracht) je 20. januarja 2006 prav tako zaprosilo za to imuniteto pred globo ali, če mu ta ne bi bila odobrena, za zmanjšanje njegove globe.

11 Komisija je 26. marca 2007 sprejela obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki je bilo vročeno tožečim strankam (točka 139 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

12 Med 12. in 14. novembrom 2007 je potekalo zaslišanje, na katerem so sodelovale tožeče stranke (točka 143 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

13 Komisija je 9. julija 2009 nekaterim družbam, tudi tožečim strankam, poslala dopis o ugotovljenih dejstvih, v katerem jih je opozorila na nekatere dokaze, na katere se je nameravala opreti v okviru sprejetja končnega sklepa (točki 147 in 148 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

14 Komisija je med 19. junijem 2009 in 8. marcem 2010 v skladu s členom 18 Uredbe št. 1/2003 naslovila dodatne zahteve po informacijah na več družb, tudi na tožeče stranke (točke od 149 do 151 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

15 Komisija je 23. junija 2010 sprejela izpodbijani sklep.

16 Komisija je v izpodbijanem sklepu najprej menila, da so bila ravnanja, opisana v točki 2 zgoraj, del celostnega načrta s ciljem omejiti konkurenco med naslovniki tega sklepa in so imela značilnosti enotne in trajajoče kršitve, katere področje uporabe se je nanašalo na vse tri podskupine proizvodov, navedenih v točki 3 zgoraj, in ki je obsegala ozemlja Belgije, Nemčije, Francije, Italije, Nizozemske in Avstrije (točki 778 in 793 obrazložitve izpodbijanega sklepa, v nadaljevanju: ugotovljena kršitev). Glede tega je zlasti poudarila, da so ta ravnanja potekala po ponavljajočem se vzorcu, ki je bil v šestih državah članicah, v katerih je potekala preiskava Komisije, enak (točki 778 in 793 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Poudarila je tudi obstoj nacionalnih poklicnih združenj, ki so se nanašala na vse tri podskupine proizvodov in ki jih je poimenovala „usklajevalna telesa“, nacionalnih poklicnih združenj, v katerih se je dejavnost članov nanašala na vsaj dve od treh podskupin proizvodov in ki jih je poimenovala „združenja za več proizvodov“, in specializiranih združenj, v katerih se je dejavnost nekaterih članov nanašala na eno od teh treh podskupin proizvodov (točki 796 in 798 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Nazadnje je ugotovila, da je obstajala osrednja skupina podjetij, ki je sodelovala pri kartelu v različnih državah članicah in v okviru usklajevalnih teles in združenj za več proizvodov (točki 796 in 797 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

17 Komisija je glede tožečih strank natančneje menila, da so sodelovale pri kršitvah v zvezi s sanirano keramiko in armaturami v različnih obdobjih med 15. marcem 1993 in 9. novembrom 2004 v Belgiji, Nemčiji, Franciji, Italiji in Avstriji. Nasprotno pa je Komisija navedla, da jih ni bilo mogoče šteti za odgovorne za kršitev na Nizozemskem, ker se je ta kršitev v tej državi članici končala leta 1999, torej preden so leta 2001 prevzele družbo, ki je sodelovala pri njej. Komisija je sklepala, da so tožeče stranke sodelovale pri enotni kršitvi, ker so lahko razumno predvidele, da so potekala protikonkurenčna ravnanja pred letom 2001 (točke od 853 do 856 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

18 Nato se je Komisija pri izračunu globe, ki je bila naložena vsakemu podjetju, oprla na Smernice o načinu določanja glob, naloženih v skladu s členom 23(2)(a) Uredbe št. 1/2003 (UL 2006, C 210, str. 2, v nadaljevanju: Smernice iz leta 2006) (točka 1184 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

19 Komisija je v členu 1 izpodbijanega sklepa naštela podjetja, ki jih je kaznovala za kršitev člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP od 1. januarja 1994, ker so sodelovala pri kartelu v sektorju kopalniške opreme v Belgiji, Nemčiji, Franciji, Italiji, na Nizozemskem in v Avstriji v različnih obdobjih med 16. oktobrom 1992 in 9. novembrom 2004.

20 V zvezi s tožečimi strankami je v točkah od 3 do 5 člena 1(1) izpodbijanega sklepa navedeno:

„(1) Ta podjetja so kršila člen 101 [PDEU] in od 1. januarja 1994 člen 53 Sporazuma EGP, ker so med navedenimi obdobji sodelovala pri trajajočem sporazumu ali usklajenih ravnanjih v sektorju kopalniške opreme na ozemljih Nemčije, Avstrije, Italije, Francije, Belgije in Nizozemske:

[…]

3. Trane […], od 15. marca 1993 do 9. novembra 2004.

4. W[abco] Europe […], od 29. oktobra 2001 do 9. novembra 2004, in W[abco] Austria […], od 21. julija 1994 do 9. novembra 2004. Ideal Standard […] od 19. marca 2003 do 9. novembra 2004, Ideal Standard Produktions […], od 30. oktobra 2001 do 9. novembra 2004, Ideal Standard [SAS], od 10. decembra 2002 do 9. novembra 2004, Ideal Standard Italia […], od 15. marca 1993 do 9. novembra 2004.

5. Ideal Standard Nederland […], od 30. novembra 1994 do 31. decembra 1999.“

21 Komisija je v členu 2 izpodbijanega sklepa zadevnim podjetjem naložila globe. Najvišja globa je bila naložena tožečim strankam in znaša 326 091 196 EUR. V zvezi s tožečimi strankami je v členu 2(3) tega sklepa navedeno:

„Za kršitve iz člena 1 se naložijo te globe:

(a) 259 066 294 EUR za Trane […];

(b) 44 995 552 EUR […] solidarno za W[abco] Europe […] in Trane […];

(c) 1 519 000 EUR […] solidarno za W[abco] Austria […], W[abco] Europe […] in Trane […];

(d) 0 EUR […] solidarno za Ideal Standard [SAS], W[abco] Europe […] in Trane […];

(e) 12 323 430 EUR […] solidarno za Ideal Standard Italia […], W[abco] Europe […] in Trane […];

(f) 5 575 920 EUR […] solidarno za Ideal Standard […], W[abco] Europe […] in Trane […];

(g) 0 EUR […] solidarno za Ideal Standard Produktions […], W[abco] Europe […] in Trane […];

(h) 2 611 000 EUR […] solidarno za W[abco] Austria […] in Trane […];

(i) 0 EUR za Ideal Standard Nederland […]“

Postopek in predlogi strank

22 Tožeče stranke so 8. septembra 2010 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložile to tožbo. V ločenem aktu, ki so ga istega dne vložile v sodnemu tajništvu Splošnega sodišča, so predlagale, naj se tožba na podlagi člena 76a Poslovnika Splošnega sodišča obravnava po hitrem postopku.

23 Splošno sodišče (četrti senat) je s sklepom z dne 19. oktobra 2010 zavrnilo predlog tožečih strank, naj se v sporu odloči po hitrem postopku na podlagi člena 76a Poslovnika.

24 Splošno sodišče (četrti senat) je na podlagi poročila sodnika poročevalca odločilo, da začne ustni postopek, in je v okviru ukrepov procesnega vodstva iz člena 64 Poslovnika strankam pisno postavilo vprašanja. Stranke so na ta vprašanja odgovorile v predpisanem roku.

25 Stranke so na obravnavi 27. marca 2012 ustno podale navedbe in odgovorile na vprašanja, ki jih je postavilo Splošno sodišče.

26 Tožeče stranke Splošnemu sodišču predlagajo, naj:

— razglasi ničnost člena 2(3) izpodbijanega sklepa v delu, v katerem so jim bile naložene globe, in po potrebi točk 3 in 4 člena 1(1) tega sklepa;

— zmanjša globo, ki jim je bila naložena;

— Komisiji naloži plačilo stroškov.

27 Komisija Splošnemu sodišču predlaga, naj:

— tožbo zavrne;

— tožečim strankam naloži plačilo stroškov.

Pravo

28 Najprej je treba opozoriti, da sodni nadzor, ki ga opravi sodišče Unije nad sklepi o kaznovanju, ki jih sprejme Komisija zaradi kaznovanja kršitev konkurenčnega prava, temelji na nadzoru zakonitosti, določenem v členu 263 PDEU, ki je v kadar odloča o takem predlogu, dopolnjen z neomejeno pristojnostjo, ki je temu sodišču v skladu s členom 261 PDEU priznana s členom 31 Uredbe št. 1/2003 (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 8. decembra 2011 v zadevi Chalkor proti Komisiji, C-386/10 P, ZOdl., str. I-13085, točke 53, 63 in 64). Ta pristojnost sodišču omogoča, da preseže preprost nadzor nad zakonitostjo sankcije in presojo Komisije nadomesti z lastno ter tako odpravi, zmanjša ali poveča naloženo globo ali periodično denarno kazen (glej sodbo Sodišča z dne 8. decembra 2011 v zadevi KME Germany in drugi proti Komisiji, C-272/09 P, ZOdl., str. I-12789, točka 103 in navedena sodna praksa; glej v tem smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 5. oktobra 2011 v zadevi Romana Tabacchi proti Komisiji, T-11/06, ZOdl., str. II-6681, točka 265).

29 Ob upoštevanju v prejšnji točki navedene sodne prakse je treba najprej v okviru nadzora zakonitosti izpodbijanega sklepa preučiti predloge tožečih strank v zvezi z razglasitvijo ničnosti členov 1 in 2 izpodbijanega sklepa v delu, v katerem se ta člena nanašata nanje, nato pa njihove predloge, naj Splošno sodišče na podlagi neomejene pristojnosti spremeni globe, ki jim jih je naložila Komisija, tako da jih zmanjša.

A – *Primarni predlogi za razglasitev delne ničnosti izpodbijanega sklepa*

30 Tožeče stranke v utemeljitev tožbe za razglasitev ničnosti navajajo štiri tožbene razloge. Prvi tožbeni razlog se nanaša na napako pri izračunu globe, ker je bila upoštevana vrednost od njihove prodaje sanitarne keramike v Italiji. Drugi tožbeni razlog izhaja iz dejstva, da Komisija pri izračunu globe ni upoštevala, da jim je v skladu z zadnjim pododstavkom točke 23(b) Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 odobrila delno imuniteto pred globami za kršitvi v Belgiji in Franciji. Tretji tožbeni razlog temelji na tem, da bi morala Komisija upoštevati, da so ji tožeče stranke prve posredovale dokaze, ki so predstavljali znatno dodano vrednost v smislu Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002, za kar bi jim morala biti globa zmanjšana za 50 %, ne pa za 30 %. S četrtim tožbenim razlogom trdijo, da je Komisija kršila načelo prepovedi retroaktivnosti s tem, da je za dejansko stanje obravnavane zadeve uporabila Smernice iz leta 2006.

1. *Prvi tožbeni razlog: napaka pri izračunu globe, ker je bila upoštevana vrednost od prodaje sanitarne keramike tožečih strank na italijanskem trgu*

31 Tožeče stranke v bistvu trdijo, da Komisija ni pravno zadostno dokazala obstoja zadevne kršitve v delu, v katerem se nanaša na sanitarno keramiko, ki je bila prodana na italijanskem trgu v obdobju enajstih let in sedmih mesecev med 15. marcem 1993 in 9. novembrom 2004, niti, *a fortiori,* njihovega sodelovanja pri tej kršitvi. Glede tega opozarjajo, da se je Komisija v točki 1140 obrazložitve izpodbijanega sklepa zavezala, da bo globo, ki jo bo naložila vsakemu podjetju, izračunala le na podlagi značilnosti tiste kršitve, ki jo je storilo, torej ob upoštevanju zadevnih ozemelj in podskupin proizvodov ter dejanskega trajanja njegovega sodelovanja pri tej kršitvi. Zato naj bi bilo treba celotni znesek globe, ki jim je bila naložena, zmanjšati za 75 %, torej za približno 248 milijonov EUR.

32 Komisija tej argumentaciji nasprotuje.

33 Preizkusiti je torej treba, ali je Komisija pravno zadostno dokazala, da so tožeče stranke sodelovale pri kršitvi v zvezi s sanitarno keramiko, prodano na italijanskem trgu, ki je potekala od 15. marca 1993 do 9. novembra 2004.

a) Opozorilo na sodno prakso glede obstoja in dokazovanja kršitve člena 101(1) PDEU

34 Na prvem mestu je treba v zvezi s samim obstojem omejevalnega sporazuma opozoriti, da so v skladu s členom 101(1) PDEU z notranjim trgom nezdružljivi in prepovedani vsi sporazumi med podjetji, sklepi podjetniških združenj in usklajena ravnanja, ki bi lahko prizadeli trgovino med državami članicami in katerih cilj ali posledica je preprečevanje, omejevanje ali izkrivljanje konkurence na notranjem trgu.

35 Za sporazum v smislu člena 101(1) PDEU zadostuje, da zadevna podjetja izrazijo skupno voljo, da bodo na trgu delovala na določen način (sodbi Splošnega sodišča z dne 17. decembra 1991 v zadevi Hercules Chemicals proti Komisiji, T-7/89, Recueil, str. II-1711, točka 256, in z dne 20. marca 2002 v zadevi HFB Holding in drugi proti Komisiji, T-9/99, Recueil, str. II-1487, točka 199).

36 Lahko se šteje, da je sporazum v smislu člena 101(1) PDEU sklenjen, že če je podano soglasje volj o samem načelu omejitve konkurence, tudi če o specifičnih elementih nameravane omejitve še tečejo pogajanja (glej v tem smislu zgoraj v točki 35 navedeno sodbo HFB Holding in drugi proti Komisiji, točke od 151 do 157 in 206).

37 Pojem usklajenega ravnanja se nanaša na kakršno koli obliko usklajenega delovanja podjetij, ki – ne da bi moralo pripeljati do sklenitve pogodbe v pravem pomenu – konkurenčna tveganja hote nadomešča z njihovim sodelovanjem (sodbi Sodišča z dne 8. julija 1999 v zadevi Komisija proti Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Recueil, str. I-4125, točka 115, in Hüls proti Komisiji, C-199/92 P, Recueil, str. I-4287, točka 158).

38 Člen 101(1) PDEU v zvezi s tem nasprotuje vsakemu neposrednemu ali posrednemu stiku med gospodarskimi subjekti, ki bi ali vplival na ravnanje trenutnega oziroma potencialnega konkurenta na trgu ali bi takemu konkurentu razkril ravnanje na trgu, za katero se je gospodarski subjekt odločil ali ki ga namerava upoštevati, kadar je cilj ali posledica teh stikov omejevanje konkurence (glej v tem smislu zgoraj v točki 37 navedeno sodbo Komisija proti Anic Partecipazioni, točki 116 in 117).

39 Izmenjava informacij med konkurenti je v nasprotju s pravili Unije o konkurenci, če znižuje ali odpravlja stopnjo negotovosti pri delovanju zadevnega trga, zaradi česar bi bila omejena konkurenca med podjetji (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 2. oktobra 2003 v zadevi Thyssen Stahl proti Komisiji, C-194/99 P, Recueil, str. I-10821, točka 81 in navedena sodna praksa).

40 Razkritje občutljivih informacij namreč odpravlja negotovost glede prihodnjega delovanja konkurenta in tako bodisi posredno bodisi neposredno vpliva na strategijo naslovnika informacij (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 23. novembra 2006 v zadevi Asnef-Equifax in Administración del Estado, C-238/05, ZOdl., str. I-11125, točka 51 in navedena sodna praksa). Vsak gospodarski subjekt mora torej samostojno določiti politiko, ki jo namerava voditi na notranjem trgu, in pogoje, ki jih bo določil svojim strankam (glej zgoraj v točki 39 navedeno sodbo Thyssen Stahl proti Komisiji, točka 82 in navedena sodna praksa).

41 Sicer je res, da ta zahteva po samostojnosti ne izključuje pravice gospodarskih subjektov, da se razumno prilagodijo ugotovljenemu ali pričakovanemu ravnanju svojih konkurentov, vendar močno nasprotuje vsakemu neposrednemu ali posrednemu stiku med gospodarskimi subjekti, kadar imajo ti stiki, upoštevaje naravo zagotovljenih proizvodov ali storitev, velikost in število podjetij in tudi velikost trga, za cilj ali končno posledico vzpostavitev konkurenčnih razmer, ki ne ustrezajo normalnim razmeram na zadevnem trgu (glej zgoraj v točki 39 navedeno sodbo Thyssen Stahl proti Komisiji, točka 83 in navedena sodna praksa).

42 Na drugem mestu je treba v zvezi z dokazovanjem kršitve člena 101(1) PDEU opozoriti, da mora v skladu z ustaljeno sodno prakso Komisija dokazati kršitve, ki jih ugotovi, in predložiti dokaze, s katerimi lahko pravno zadostno dokaže obstoj okoliščin, ki pomenijo kršitev (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 17. decembra 1998 v zadevi Baustahlgewebe proti Komisiji, C-185/95 P, Recueil, str. I-8417, točka 58, in zgoraj v točki 37 navedeno sodbo Komisija proti Anic Partecipazioni, točka 86).

43 Poleg tega, sodišče Unije pri odločanju o predlogih za razglasitev ničnosti sklepa Komisije o ugotovitvi kršitve pravil o konkurenci in naložitvi glob naslovnikom nadzira izključno zakonitost izpodbijanega akta in torej ne more s svojo presojo nadomestiti presoje Komisije (glej v tem smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 8. julija 2004 v združenih zadevah JFE Engineering in drugi proti Komisiji, T-67/00, T-68/00, T-71/00 in T-78/00, ZOdl., str. II-2501, točka 174).

44 Vloga sodišča, ki obravnava ničnostno tožbo zoper sklep Komisije, v katerem je ugotovljen obstoj kršitve pravil o konkurenci in so naložene globe naslovnikom, je, da presodi, ali dokazi, na katere se sklicuje Komisija, zadostujejo za ugotovitev obstoja očitane kršitve (glej v tem smislu sodbo Splošnega

sodišča z dne 20. aprila 1999 v združenih zadevah Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, poimenovana „PVC II“, od T-305/94 do T-307/94, od T-313/94 do T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 in T-335/94, Recueil, str. II-931, točka 891).

45 Če je sodišče v dvomih, velja, da se to razlaga v korist podjetja, naslovnika odločbe o ugotovitvi kršitve (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 14. februarja 1978 v zadevi United Brands et United Brands Continentaal proti Komisiji, 27/76, Recueil, str. 207, točka 265). Splošno sodišče torej ne more ugotoviti, da je Komisija pravno zadostno dokazala zadevno kršitev, če o tem še vedno dvomi (glej v tem smislu zgoraj v točki 43 navedeno sodbo JFE Engineering in drugi proti Komisiji, točka 177).

46 V tem primeru je namreč treba upoštevati domnevo nedolžnosti, kot izhaja zlasti iz člena 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, razglašene 7. decembra 2000 v Nici (UL 2010, C 83, str. 1), ki ji člen 6(1) PEU priznava enako pravno veljavo kot pogodbama (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 22. novembra 2011 v zadevi KHS, C-214/10, ZOdl., str. I-11757, točka 37). Ob upoštevanju vrste zadevnih kršitev ter vrste in teže zagroženih sankcij velja načelo domneve nedolžnosti zlasti v postopkih v zvezi s kršitvami pravil o konkurenci, ki veljajo za podjetja in ki lahko vodijo do naložitve glob ali periodičnih denarnih kazni (glej v tem smislu zgoraj v točki 37 navedeno sodbo Sodišča Hüls proti Komisiji, točki 149 in 150, in sodbo z dne 8. julija 1999 v zadevi Montecatini proti Komisiji, C-235/92 P, Recueil, str. I-4539, točki 175 in 176; sodbi Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 21. februarja 1984 v zadevi Öztürk (série A št. 73) in z dne 25. avgusta 1987 v zadevi Lutz (série A št. 123-A)).

47 Komisija se mora sklicevati na natančne in skladne dokaze za utemeljitev trdnega prepričanja, da je bila storjena kršitev (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 31. marca 1993 v združenih zadevah Ahlström Osakeyhtiö in drugi proti Komisiji, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 in od C-125/85 do C-129/85, Recueil, str. I-1307, točka 127, in sodbo Splošnega sodišča z dne 6. julija 2000 v zadevi Volkswagen proti Komisiji, T-62/98, Recueil, str. II-2707, točki 43 in 72).

48 Vendar je treba poudariti, da ni nujno, da so za vsak dokaz, ki ga predloži Komisija, ta merila izpolnjena glede vsakega znaka kršitve. Dovolj je, da se krog indicev, na katere se sklicuje institucija – če se presojajo celostno – ujema s to zahtevo (glej v tem smislu zgoraj v točki 44 navedeno sodbo PVC II, točke od 768 do 778, zlasti točko 777, glede upoštevnega vprašanja potrjeno v pritožbenem postopku s sodbo z dne 15. oktobra 2002 v združenih zadevah Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, Recueil, str. I-8375, točke od 513 do 523).

49 Poleg tega, ob upoštevanju splošno znane prepovedi protikonkurenčnih sporazumov od Komisije ni mogoče zahtevati, naj predloži listine, ki izrecno dokazujejo stike med zadevnimi gospodarskimi subjekti. Nepopolni in sporadični dokazi, ki bi jih lahko imela Komisija, morajo biti primerni, da se v vsakem primeru dopolnijo s sklepanjem, ki omogoča rekonstrukcijo upoštevnih okoliščin. O obstoju protikonkurenčnega ravnanja ali sporazuma je torej mogoče sklepati na podlagi določenega števila dogodkov, ki sovpadajo, in indicev, ki lahko skupaj, če ne obstaja druga dosledna razlaga, pomenijo dokaz kršitve pravil o konkurenci (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 7. januarja 2004 v združenih zadevah Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, Recueil, str. I-123, točke od 55 do 57; sodbo Splošnega sodišča z dne 27. septembra 2006 v združenih zadevah Dresdner Bank in drugi proti Komisiji, T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP in T-61/02 OP, ZOdl. str. II-3567, točki 64 in 65).

50 V zvezi z dokazi, ki jih je mogoče navesti za ugotovitev kršitve člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP, je treba navesti, da v pravu Unije velja načelo proste presoje dokazov (glej v tem smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 8. julija 2004 v zadevi Dalmine proti Komisiji, T-50/00, ZOdl., str. II-2395, točka 72).

51 Zato je morebitna odsotnost listinskih dokazov upoštevna le v okviru celostne presoje dokazne vrednosti sklopa dokazov, ki jih predloži Komisija. Ta neobstoj dokazov pa sam po sebi ne omogoča zadevnemu podjetju, da izpodbija trditve Komisije s podajanjem drugačne različice dejstev. To lahko stori samo, če dokazi Komisije ne dokazujejo obstoja kršitve brez dvoma in ne da bi bila potrebna razlaga (glej v tem smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 12. septembra 2007 v zadevi Coats Holdings in Coats proti Komisiji, T-36/05, neobjavljena v ZOdl., točka 74).

52 Glede dokazne vrednosti različnih dokazov je edino ustrezno merilo za presojo njihova verodostojnost (zgoraj v točki 50 navedena sodba Dalmine proti Komisiji, točka 72).

53 Komisija mora dokazati tudi trajanje kršitve, ker je to konstitutivni element pojma kršitve na podlagi člena 101(1) PDEU. Glede tega se uporabljajo zgoraj v točkah od 40 do 50 navedena načela (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 21. septembra 2006 v zadevi Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied proti Komisiji, C-105/04 P, ZOdl., str. I-8725, točki 95 in 96). Poleg tega mora Komisija, če ni dokazov, na podlagi katerih bi bilo mogoče neposredno ugotoviti trajanje kršitve, predložiti vsaj dokaze, ki se nanašajo na dejstva, ki so si časovno dovolj blizu, da je na podlagi njih mogoče razumno sklepati o neprekinjenem trajanju te kršitve med dvema določenima datumoma (glej sodbo Splošnega sodišča z dne 16. novembra 2006 v zadevi Peróxidos Orgánicos proti Komisiji, T-120/04, ZOdl., str. II-4441, točka 51 in navedena sodna praksa).

54 Nazadnje, sodna praksa, ki je navedena zgoraj v točkah od 35 do 53, se po analogiji uporabi tudi za člen 53(1) Sporazuma EGP.

b) Povzetek presoje, na podlagi katere je Komisija v izpodbijanem sklepu kaznovala tožeče stranke za njihovo sodelovanje pri kršitvi v Italiji

55 Komisija je v izpodbijanem sklepu podala tri glavne ugotovitve glede sodelovanja tožečih strank pri kartelu v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji.

56 Prvič, tožeče stranke naj bi, kot so priznale v svoji prošnji za uporabo Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002, od začetka devetdesetih let do leta 1995 ali 1996 v Italiji sodelovale pri nezakonitih razpravah o sanitarni keramiki znotraj združenja Federceramica, v katero so bili vključeni proizvajalci teh proizvodov. Vendar je Komisija, ker so te razprave potekale pred datumom začetka kršitve, na podlagi katerega je Komisija v izpodbijanem sklepu kaznovala tožeče stranke, ki je 15. marec 1993, te razprave upoštevala izključno v delu, v katerem so bile „pokazatelj celotne sheme ravnanja nekaterih proizvajalcev ([tožečih strank] in podjetja Pozzi Ginori [SpA]), ki so sodelovali tudi pri protikonkurenčnih ravnanjih, ki so se izvajala znotraj [poklicnega združenja za več proizvodov] Euroitalia“ od 15. marca 1993 dalje (glej točko 409 obrazložitve izpodbijanega sklepa in opombe od št. 501 do št. 505 tega sklepa).

57 Drugič, med 15. marcem 1993 in 15. oktobrom 2004, ki sta natančna datuma, ki ju je Komisija upoštevala pri določitvi trajanja kršitve v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji, naj bi tožeče stranke sodelovale na sestankih, med katerimi so se znotraj združenja Euroitalia usklajevali dvigi cen za armature in sanitarno keramiko. V zvezi s sanitarno keramiko naj bi se natančneje na enak način in na istih sestankih kot za armature razpravljalo o rednih dvigih cen in o drugih elementih cen, kot so minimalne cene in popusti, kar je med drugim razvidno iz zapiskov med sestanki združenja Euroitalia z dne 9. julija 1993, 12. marca 1996, 31. januarja 1997, 15. oktobra 1999, 21. januarja 2000 in 14. februarja 2003 (glej točke od 411 do 460 izpodbijanega sklepa in opombe od št. 506 do št. 580 tega sklepa ter prilogi 6 in 7 k njemu, ki se nanašata na datume sestankov združenja Euroitalia in skupine Michelangelo).

58 Tretjič, tožeče stranke naj bi med 12. marcem 1996 in 25. julijem 2003 sodelovale na sestankih znotraj združenja Michelangelo, na katerih so bile tako kot na tistih znotraj združenja Euroitalia obravnavane cene sanitarne keramike, kot je razvidno iz zapiskov s sestankov med drugim 12. maja in 20. julija 2000 (glej točke od 411 do 460 obrazložitve izpodbijanega sklepa in opombe od št. 506 do št. 580 tega sklepa ter prilogi 6 in 7 k njemu, ki se nanašata na datume sestankov združenj Euroitalia in Michelangelo).

c) Preučitev dokazov, s katerimi je Komisija dokazala obstoj kršitve v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji od 15. marca 1993 do 9. novembra 2004

59 Tožeče stranke trdijo, da čeprav so, kot so priznale med upravnim postopkom, sodelovale pri kršitvi v zvezi z armaturami v Italiji, Komisija na tej podlagi ni mogla utemeljeno sklepati, da so sodelovale pri kršitvi v zvezi s sanitarno keramiko v tej državi članici, saj ni bilo zadostnih dokazov za ugotovitev obstoja te kršitve.

60 Komisija tej argumentaciji nasprotuje s trditvijo, prvič, da to, da tožeče stranke med upravnim postopkom tega niso izpodbijale, pomeni dodaten dokaz njihovega sodelovanja pri kršitvi v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji in, drugič, da je pravno zadostno dokazala njihovo sodelovanje pri tej kršitvi.

61 Najprej je treba preveriti, ali, kot trdi Komisija, tožeče stranke niso izpodbijale njihovega sodelovanja pri kršitvi v delu, v katerem se je nanašala na sanitarno keramiko, nato pa preučiti, ali je Komisija predložila zadostne dokaze za sklepanje na sodelovanje tožečih strank pri tej kršitvi.

Izpodbijanje obstoja kršitve v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji od 15. marca 1993 do 9. novembra 2004 s strani tožečih strank v upravnem postopku

62 Najprej je treba opozoriti, da v skladu s sodno prakso velja, da čeprav to, da podjetje med upravnim postopkov pred Komisijo izrecno ali implicitno prizna dejstva ali pravne elemente, lahko pomeni dodaten dokaz pri presoji utemeljenosti pravnega sredstva, pa ne more omejevati samega izvrševanja pravice do pravnega sredstva pred Splošnim sodiščem, ki jo ima fizična ali pravna oseba na podlagi člena 263, četrti odstavek, PDEU (sodba Sodišča z dne 1. julija 2010 v zadevi Knauf Gips proti Komisiji, C-407/08 P, ZOdl., str. I-6375, točka 90).

63 Zato je treba preučiti, ali je Komisija v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki ga navaja kot edino oporo svoje utemeljitve, menila, da so tožeče stranke sodelovale pri kršitvi v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji, in ali, kot trdi, tožeče stranke teh očitkov v odgovoru na navedeno obvestilo niso izpodbijale.

64 Na prvem mestu je treba navesti, da je Komisija v točki 256 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah menila, da je na italijanskem trgu od leta 1990 do leta 2004 med proizvajalci kopalniške opreme obstajal reden sistem izmenjevanja informacij o dvigih cen. Komisija je dodala, da so se zadevna podjetja srečevala „na sestankih združenj Euroitalia in Michelangelo in da so o cenah razpravljala tudi na sestankih združenj Federceramica in Anima“. Komisija je v točki 257 navedenega obvestila pojasnila, da so se na sestankih združenja Federceramica „izmenjevali ceniki, podatki o dvigih cen in druge informacije o italijanskem trgu“ v zvezi s sanitarno keramiko. Glede tega je v opombi št. 592 tega obvestila napotila na prošnjo tožečih strank za zmanjšanje njihove globe. Poleg tega je v točki 260 navedenega obvestila pojasnjeno, da so tožeče stranke v tej prošnji navedle, da so se sestanki znotraj združenja Federceramica končali leta 1995 ali 1996. Komisija je v točkah 259 in od 261 do 277 navedenega obvestila opisala dvige cen, o katerih se je razpravljalo na sestankih združenj Euroitalia in Michelangelo.

65 Iz ugotovitev iz točke 64 zgoraj je razvidno, da čeprav iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah jasno izhaja, da je Komisija menila, da je v Italiji od leta 1990 do leta 2004 obstajal kartel v sektorju kopalniške opreme, pa je obstoj kartela, ki bi se natančneje nanašal na sanitarno keramiko, omenila le v povezavi s protikonkurenčnimi razpravami znotraj združenja Federceramica od leta 1990 do leta 1995 ali 1996, tako kot so jo obvestile tožeče stranke v prošnji, ki so jo vložile na podlagi Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002.

66 Na drugem mestu, prvič, tožeče stranke v točki 138 svojih pripomb na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah izrecno zatrjujejo, da vse obtožbe, ki jih je Komisija podala v navedenem obvestilu in ki se nanašajo posebej na kartel na italijanskem trgu v zvezi s sanitarno keramiko, temeljijo na njihovi prošnji za uporabo Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 in da Komisija, če bi bile te informacije izključene iz spisa, ne bi več mogla sankcionirati kršitve v zvezi s tem. Iz tega razloga navajajo še, da bi jim morala biti v zvezi z zadevnim kartelom odobrena imuniteta pred globami.

67 Drugič, tožeče stranke v točki 3.1. svojih pripomb na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah pojasnjujejo, da se vse obtožbe v tem obvestilu v zvezi z usklajevanjem dvigov cen za sanitarno keramiko nanašajo na sestanke, ki so potekali znotraj združenja Federceramica, in da čeprav je v tem obvestilu navedeno redno usklajevanje dvigov cen znotraj združenja Euroitalia, znotraj tega združenja niso potekale razprave o sanitarni keramiki. Tožeče stranke navajajo, da so bile edine proizvajalke sanitarne keramike znotraj tega združenja, vendar da v njem niso bile zastopane kot take. Pojasnjujejo, da so razpravljale o informacijah v zvezi z armaturami in so zgolj „ob robu“ omenjale, kako „potekajo stvari“ v sektorju sanitarne keramike, pri čemer cilj teh navedb ni bil protikonkurenčen.

68 Tako je iz pripomb, s katerimi so tožeče stranke odgovorile na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, brez dvoma razvidno, da, prvič, so svoje sodelovanje pri kartelu v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji priznale le v povezavi z izmenjevanjem informacij znotraj združenja Federceramica med letoma 1990 in 1995 ali 1996, kot so same obvestile Komisijo v prošnji za uporabo Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002. Drugič, izrecno so izpodbijale vsako sodelovanje pri kartelu v zvezi s sanitarno keramiko znotraj združenja Euroitalia. Poleg tega in čeprav, kot je navedla Komisija v pisnih vlogah, niso izpodbijale sodelovanja na sestankih združenja Michelangelo, je treba vseeno ugotoviti, da je Komisija v točki 277 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah zgolj naštela datume sestankov združenja Michelangelo in omenila, da so bile tožeče stranke njegove članice, ne da bi navedla natančno vsebino razprav na teh sestankih in zlasti, ali so se razprave nanašale na sanitarno keramiko.

69 Ob upoštevanju ugotovitev iz točk od 64 do 68 zgoraj je treba skleniti, da v nasprotju s tem, kar trdi Komisija, tožeče stranke so izpodbijale sodelovanje pri kršitvi v zvezi s sanitarno keramiko, ki naj bi bila storjena v Italiji med 15. marcem 1993 in 9. novembrom 2004 znotraj združenj Euroitalia in Michelangelo. Iz njihovih pripomb v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah je namreč razvidno, da so kljub priznanju sodelovanja pri kršitvi v zvezi s sanitarno keramiko znotraj združenja Federceramica od leta 1990 do leta 1995 ali 1996 nasprotno menile, da vsaj znotraj združenja Euroitalia niso sodelovale pri nobeni kršitvi v zvezi s sanitarno keramiko v tej državi članici.

70 Zato trditve Komisije iz točke 60 zgoraj, da bi moralo Splošno sodišče v skladu s sodno prakso, ki je navedena zgoraj v točki 62, kot „dodatni dokaz“ upoštevati, da tožeče stranke med upravnim postopkom niso izpodbijale kartela v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji, ni mogoče sprejeti.

Dokazi, s katerimi je v izpodbijanem sklepu dokazan obstoj kršitve v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji med 15. marcem 1993 in 9. novembrom 2004

71 Tožeče stranke z dvema glavnima očitkoma izpodbijajo obstoj kršitve v zvezi s sanitarno keramiko, ki naj bi bila storjena v Italiji med 15. marcem 1993 in 9. novembrom 2004.

72 Tožeče stranke s prvim očitkom trdijo, da na podlagi razprav znotraj združenj Euroitalia in Michelangelo ni bilo mogoče sklepati na obstoj kartela. Prvič, Komisija naj ne bi dokazala, kako so tožeče stranke izkrivile konkurenco na trgu sanitarne keramike, ko pa so bile, prvič, edini proizvajalec te podskupine proizvodov, ki je sodeloval na sestankih združenja Euroitalia, in drugič, v večini primerov tudi edini proizvajalec te podskupine proizvodov, ki je sodeloval na sestankih združenja Michelangelo. Drugič, informacije o sanitarni keramiki, ki so bile posredovane na sestankih združenj Euroitalia in Michelangelo, naj nikakor ne bi bile protikonkurenčne.

73 Tožeče stranke z drugim očitkom trdijo, da Komisija na podlagi njihovega sodelovanja na sestankih združenja Federceramica ni mogla dokazati kršitve. Prvič, ker Komisija tožeče stranke v izpodbijanem sklepu ni formalno kaznovala za to ravnanje, naj bi ji domneva nedolžnosti preprečevala, da bi na podlagi njihovega članstva v združenju Federceramica menila, da so poleg tega sodelovale pri kršitvi v zvezi s sanitarno keramiko znotraj združenj Euroitalia in Michelangelo. Drugič, Komisija naj na podlagi njihovega sodelovanja na sestankih združenja Federceramica ne bi mogla dokazati kršitve znotraj združenj Euroitalia in Michelangelo in jim zato naložiti globo, ker naj bi to pomenilo kršitev točke 23(b), zadnji stavek, Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002.

74 Komisija tej argumentaciji nasprotuje.

75 Najprej je treba navesti, da je Komisija, kot je razvidno iz povzetka njene presoje v izpodbijanem sklepu (glej točke od 55 do 58 zgoraj), to, da so tožeče stranke sodelovale pri kršitvi v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji, ugotovila na podlagi njihovega sodelovanja na sestankih združenj Euroitalia in Michelangelo, ne pa na sestankih združenja Federceramica. Poleg tega ni sporno, na eni strani, da so bile tožeče stranke znotraj združenja Euroitalia od 15. marca 1993 pa vsaj do leta 2001 edino podjetje, ki je proizvajalo armature in sanitarno keramiko, medtem ko je osem drugih podjetij, ki so sodelovala na sestankih tega združenja, proizvajalo samo armature (glej tabelo v prilogi 6 k izpodbijanemu sklepu). Na drugi strani, znotraj združenja Michelangelo, katerega sestanki so potekali med 12. marcem 1996 in 25. julijem 2003, so tožeče stranke sodelovale le na sedmih sestankih med 8. julijem 1998 in 9. marcem 2001, na katerih je bil prisoten še en proizvajalec sanitarne keramike, in sicer podjetje Pozzi Ginori (glej tabelo v prilogi 7 k izpodbijanemu sklepu).

76 Ob upoštevanju ugotovitev iz točke 75 zgoraj je treba na prvem mestu preizkusiti, ali je Komisija lahko pravilno sklepala, da so tožeče stranke kršile člen 101(1) PDEU, čeprav, prvič, so bile znotraj združenja Euroitalia edini proizvajalec sanitarne keramike, ki je sodeloval na vseh sestankih tega združenja od 15. marca 1993 do vsaj leta 2001 (torej do takrat, ko je bilo podjetje Grohe kupljeno s strani podjetja Sanitec Europe Oy (v nadaljevanju: Sanitec), ki je bilo lastnik podjetja Pozzi Ginori), in drugič, so bile znotraj združenja Michelangelo edini proizvajalec sanitarne keramike, ki je sodeloval na sestankih, ki so potekali med 12. marcem 1996 in 8. julijem 1998 in med 9. marcem 2001 in 25. julijem 2003. Na drugem mestu je treba preizkusiti, ali je Komisija predložila dovolj dokazov o obstoju kršitve v zvezi s sanitarno keramiko, kar zadeva, prvič, sedem sestankov združenja Michelangelo, na katerih so sodelovale tožeče stranke med 8. julijem 1998 in 9. marcem 2001 in na katerih je sodeloval še en proizvajalec sanitarne keramike, in sicer podjetje Pozzi Ginori, in drugič, štirinajst sestankov združenja Euroitalia med 9. marcem 2001 in 15. oktobrom 2004, na katerih so sodelovale tožeče stranke in tudi podjetje Grohe, ki je spadalo pod podjetje Sanitec.

– Dokaz obstoja kartela v zvezi s sanitarno keramiko znotraj združenj Euroitalia in Michelangelo, kar zadeva sestanke, na katerih so bile tožeče stranke edino podjetje, ki je proizvajalo te proizvode

77 Preizkusiti je treba, ali je Komisija pravilno menila, da so tožeče stranke znotraj združenj Euroitalia in Michelangelo v obdobjih, v katerih so bile edino prisotno podjetje, ki je proizvajalo sanitarno keramiko, saj so vsa druga podjetja proizvajala armature, sodelovale pri sporazumu med podjetji, katerega cilj ali posledica je bilo izkrivljanje konkurence na italijanskem trgu sanitarne keramike.

78 Iz sodne prakse, ki je navedena zgoraj v točkah od 35 do 41, izhaja, da ima posredovanje poslovno občutljivih informacij, kot so podatki o prihodnjih dvigih cen, če so te informacije namenjene enemu ali več konkurenčnim podjetjem, protikonkurenčni učinek, ker se s tem spreminja avtonomija ravnanja na trgu zadevnih podjetij. Komisiji ob obstoju takih ravnanj med konkurenti ni treba dokazati njihovih protikonkurenčnih učinkov na zadevnem trgu, če so dejansko takšna, da lahko ob upoštevanju pravnega in gospodarskega okvira, v katerega so umeščena, preprečujejo, omejujejo ali izkrivljajo konkurenco na notranjem trgu (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 4. junija 2009 v zadevi T-Mobile Netherlands in drugi, C-8/08, ZOdl., str. I-4529, točka 31).

79 Nasprotno pa ni mogoče domnevati, da ima sporazum ali usklajeno ravnanje, v okviru katerega si podjetja izmenjujejo poslovno občutljive informacije o proizvodu, ki se trži na trgu, na katerem niso konkurenti, protikonkurenčen cilj ali posledico na tem trgu. Ravnanje, s katerim podjetje, ki deluje na dveh ločenih trgih proizvodov, svojim konkurentom na prvem trgu posreduje poslovno občutljive informacije o drugem trgu, na katerem ti konkurenti niso prisotni, namreč načeloma ne more vplivati na konkurenco na drugem trgu.

80 V obravnavani zadevi je treba ugotoviti, da je Komisija v odgovor na pripombe, ki so jih podale tožeče stranke k obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, v izpodbijanem sklepu z dvema razlogoma utemeljila obstoj kartela v zvezi s sanitarno keramiko znotraj združenj Euroitalia in Michelangelo, čeprav so bile tožeče stranke edino podjetje, katerega dejavnost se je nanašala na sanitarno keramiko, ki je sodelovalo na sestankih teh združenj.

81 Prvič, Komisija je v opombi št. 587 izpodbijanega sklepa primarno navedla, na eni strani, da so bile informacije o sanitarni keramiki, ki so jih posredovale tožeče stranke, poslovno občutljive informacije, ker so se nanašale na dvige cen in na druge elemente cene, kot so minimalne cene in popusti. Na drugi strani, izmenjane informacije o sanitarni keramiki naj bi bile „podobne in povsem skladne z enakovrednimi podatki o armaturah, ki so bili izpostavljeni na istih sestankih“. Zato po njenem mnenju „ni bilo treba razlikovati med armaturami in sanitarno keramiko, kar zadeva cilj, ki ga je imelo podjetje ob posredovanju teh informacij (zlasti ob upoštevanju njihove podrobnosti in splošnega konteksta razprav na teh sestankih)“. Komisija je to presojo dopolnila v opombi št. 1779 izpodbijanega sklepa s tem, da je navedla, da podrobnost in kontekst razprav dokazujeta „nedvomen protikonkurenčen namen tožečih strank“.

82 Vendar je treba ugotoviti, da nobeden od razlogov, ki so navedeni zgoraj v točki 81, ne dokazuje, da so imela zadevna ravnanja za cilj ali posledico izkrivljanje konkurence na trgu sanitarne keramike.

83 Na eni strani namreč Komisija ne navaja nobene trditve ali dokaza, na podlagi katerega bi bilo mogoče sklepati, da bi bila v obravnavani zadevi konkurenca na trgu sanitarne keramike oslabljena, ker so tožeče stranke proizvajalcem armatur razkrile poslovno občutljive informacije.

84 Na drugi strani, z ugotovitvijo, da obstaja podobnost glede vrste in načina izmenjave informacij, ki so bile znotraj združenja Euroitalia posredovane v zvezi z armaturami ali sanitarno keramiko, prav tako ni mogoče dokazati, da je to, da so bile proizvajalcem armatur posredovane informacije o cenah sanitarne keramike, izkrivilo konkurenco na zadnjenavedenem trgu. Glede tega je treba poudariti, da Komisija v izpodbijanem sklepu ni dokazala, da so proizvajalci armatur prejete informacije posredovali konkurentom tožečih strank na trgu sanitarne keramike, tako da bi bilo mogoče domnevati ali ugotoviti učinek na konkurenco na zadnjenavedenem trgu.

85 Drugič, Komisija je v opombi št. 587 izpodbijanega sklepa menila tudi, le da zgolj postransko, da to, da so tožeče stranke znotraj združenja Euroitalia sporočale dvige cen glede sanitarne keramike, „ni bilo nič posebnega ob upoštevanju vodilnega položaja, ki ga je imelo podjetje v tem segmentu trga v Italiji (njegovi deleži so bili veliko večji od deležev njegovih najbližjih konkurentov), in njegovega interesa za ohranitev preudarnega in celostnega pristopa glede določanja cen njegovih proizvodov (sanitarne keramike in armatur)“.

86 Glede tega je treba navesti, na eni strani, da to, da so tožeče stranke obvladovale velik del trga sanitarne keramike, ne vpliva na dejstvo, da Komisija v izpodbijanem sklepu ni dokazala, da bi razkritje poslovno občutljivih informacij o sanitarni keramiki proizvajalcem armatur lahko vplivalo na konkurenco na trgu sanitarne keramike.

87 Na drugi strani, čeprav, kot je menila Komisija, so tožeče stranke dejansko imele interes za uporabo „preudarnega in celostnega pristopa“ glede določanja cen celotnega sklopa armatur in sanitarne keramike, ki so ga tržile, s tako ugotovitvijo ni mogoče dokazati izkrivljanja konkurence na trgu sanitarne keramike. Namreč, čeprav je na podlagi naznanila tožečih strank znotraj združenja Euroitalia o bodočih dvigih cen na trgu sanitarne keramike mogoče sklepati, da so imeli proizvajalci kopalniške opreme interes za uskladitev njihov ravnanj, Komisija ni dokazala, da je imelo to ravnanje tožečih strank za cilj ali posledico zmanjšati ali odpraviti negotovost glede delovanja trga sanitarne keramike.

88 V teh okoliščinah je treba razsoditi, da je Komisija storila napako pri presoji, ko je menila, da so tožeče stranke znotraj združenj Euroitalia in Michelangelo v celotnem obdobju, v katerem so bile edino podjetje, ki je proizvajalo sanitarno keramiko, ki je bilo zastopano v teh dveh združenjih, sodelovale pri kršitvi v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji.

89 Šest trditev Komisije ne omaja ugotovitve iz točke 88 zgoraj.

90 Prvič, Komisija v pisnih vlogah in v odgovoru na vprašanja, ki jih je postavilo Splošno sodišče na obravnavi, navaja, da to, da so bile tožeče stranke edini proizvajalec sanitarne keramike znotraj združenja Euroitalia, nikakor ne vpliva na ugotovitev, da so sodelovale pri kršitvi, ker so bila zadevna nezakonita ravnanja del enotne kršitve. Napotuje na točki 845 in 846 obrazložitve izpodbijanega sklepa, v skladu s katerima so tri podskupine proizvodov „komplementarne“, česar naj tožeče stranke v pisnih vlogah ne bi izpodbijale. Poudarja tudi, da je pri vseh proizvajalcih obstajal interes za enoten nastop na področju dvigov cen.

91 Glede tega je treba najprej ugotoviti, da nikakor ni sporno, da je razkritje poslovno občutljivih informacij o sanitarni keramiki v Italiji proizvajalcem armatur s strani tožečih strank pomenilo ravnanje, ki bi lahko okrepilo kartel na trgu armatur iz razlogov, ki jih je navedla Komisija in ki so navedeni zgoraj v točki 87. Vendar pa na podlagi tega ravnanja ni mogoče dokazati, da so bili s tem lahko spremenjeni pogoji na trgu sanitarne keramike.

92 V nadaljevanju je treba poudariti, da v nasprotju s trditvami, s katerimi je Komisija odgovorila na vprašanja Splošnega sodišča na obravnavi, in sicer da ji ni bilo treba dokazati izkrivljanja konkurence, ki bi ga povzročil vsak sestanek združenja, ker je bila sanitarna keramika ena od podskupin proizvodov, zajetih z enotno kršitvijo, taka opredelitev Komisije ne odvezuje obveznosti dokazati izkrivljanje konkurence v zvezi z vsako od teh treh podskupin proizvodov, ki so zajete z navedeno kršitvijo. Namreč, čeprav obstaja enotna kršitev, če so sporazumi ali usklajena ravnanja, ki so, čeprav se nanašajo na različne proizvode, storitve ali ozemlja, del celovitega načrta, ki ga podjetja hote izvajajo za uresničitev enotnega protikonkurenčnega cilja (glej v tem smislu zgoraj v točki 49 navedeno sodbo Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točki 258 in 260, in sodbo Splošnega sodišča z dne 8. julija 2008 v zadevi Lafarge proti Komisiji, T-54/03, neobjavljena v ZOdl., točka 482), ugotovitev obstoja take kršitve ne pomeni, da ni več upoštevan predpogoj obstoja izkrivljanja konkurence, ki vpliva na vse trge proizvodov, ki so zajeti z enotno kršitvijo.

93 Drugič, zavrniti je treba trditev Komisije, da je iz dokazov o kartelu v Nemčiji razvidno, da so proizvajalci armatur v Italiji „upoštevali kršitev v zvezi s sanitarno keramiko“ in da so bili v združenju Michelangelo zbrani številni proizvajalci, ki niso delovali na trgu sanitarne keramike. Ta trditev Komisije namreč na eni strani ne omaja ugotovitev iz točke 87 zgoraj, da je to, da so tožeče stranke proizvajalcem armatur sporočale dvige cen sanitarne keramike, dejansko prispevalo k dobremu delovanju kartela v zvezi z armaturami, ampak jo potrjuje. Na drugi strani na podlagi te trditve nikakor ni mogoče ugotoviti obstoja izkrivljanja konkurence na trgu sanitarne keramike.

94 Tretjič, trditev Komisije, da tožeče stranke niso pojasnile, iz katerih verjetnih razlogov, če ne zaradi obstoja kartela, so posredovale poslovno občutljive informacije o sanitarni keramiki znotraj združenja Euroitalia, ko pa naj bi bilo razkritje teh informacij nepomembno, je brezpredmetna. Na eni strani, s to trditvijo Komisije brez objektivnih elementov, na podlagi katerih bi bilo mogoče opredeliti protikonkurenčni cilj ali posledico zadevnih ravnanj na tem trgu, ni mogoče dokazati obstoja kartela v zvezi s sanitarno keramiko. Na drugi strani, v skladu s sodno prakso, ki je navedena zgoraj v točki 47, mora to, da so izpolnjeni pogoji za kršitev člena 101 PDEU, dokazati Komisija, česar pa v obravnavani zadevi ni storila.

95 Četrtič, kot brezpredmetno je treba zavrniti trditev Komisije, da, kot izhaja iz točke 410 in opombe št. 504 izpodbijanega sklepa, v kateri je omenjen zapisnik združenja Federceramica z naslovom 386/93 PGM/ed, so tožeče stranke 5. julija 1993 znotraj tega združenja razpravljale o dvigih cen sanitarne keramike, nato pa so te dvige cen naznanile na sestanku združenja Euroitalia, ki je potekalo nekaj dni pozneje. Najprej je treba ugotoviti, da je na podlagi tega, da so tožeče stranke razpravljale o cenah z njihovimi konkurenti znotraj združenja Federceramica nekaj dni pred sestankom združenja Euroitalia, mogoče sklepati na obstoj kartela v zvezi s sanitarno keramiko znotraj združenja Federceramica, ne pa na to, da so potekale nezakonite razprave znotraj združenja Euroitalia. Dalje, dokazi o nezakonitih ravnanjih znotraj združenja Federceramica se vsekakor, kot je navedla Komisija v točki 409 izpodbijanega sklepa, „nanašajo na obdobje pred tistim, ki je predmet [izpodbijanega sklepa] (1993–2004)“. Zato čeprav so ti dokazi, kot je navedla Komisija v isti točki obrazložitve, „pokazatelji celotne sheme ravnanja nekaterih proizvajalcev“ med letoma 1990 in 1993, vseeno na njihovi podlagi ni mogoče sklepati na obstoj kršitve med poznejšimi sestanki znotraj združenja Euroitalia, na katerih so bile tožeče stranke edini proizvajalec sanitarne keramike.

96 Zato se Komisija v utemeljitev presoje, na podlagi katere ugotavlja obstoj kršitve v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji, ne more uspešno sklicevati na obstoj nezakonitih razprav znotraj združenja Federceramica.

97 Glede tega je treba navesti, da sodbe Splošnega sodišča z dne 16. junija 2011 v zadevi Heineken Nederland in Heineken proti Komisiji (T-240/07, ZOdl., str. II-3355, točka 212), z dne 5. oktobra 2011 v zadevi Transcatab proti Komisiji (T-39/06, ZOdl., str. II-6831, točki 381 in 382) in z dne 22. marca 2012 v združenih zadevah Slovak Telekom proti Komisiji (T-458/09 in T-171/10, točka 51), na katere se je sklicevala Komisija na obravnavi, ne morejo ovreči ugotovitve iz prejšnje točke. Splošno sodišče namreč v nobeni od teh sodb ni menilo, da lahko Komisija dokaz o obstoju kršitve znotraj nekega združenja med danim obdobjem nadomesti z dokazom o obstoju protikonkurenčnih ravnanj, ki so potekala znotraj drugega poklicnega združenja v predhodnem obdobju, za katero je Komisija poleg tega izrecno navedla, da se ugotovitev o obstoju kršitve nanj ne nanaša.

98 Petič, Komisija trdi, da ji ni bilo treba dokazati, da so med konkurenti potekale nezakonite razprave. Glede tega namreč trdi, da je Splošno sodišče v sodbi z dne 28. aprila 2010 v združenih zadevah Gütermann in Zwicky proti Komisiji (T-456/05 in T-457/05, ZOdl., str. II-1443, točka 53) menilo, da pri enotni kršitvi to, da podjetje ne deluje na zadevnem trgu, samo po sebi ne zadošča za to, da ga ne štejejo za odgovorno.

99 Glede tega je treba ugotoviti, da je Splošno sodišče v točki 53 zgoraj v točki 98 navedene sodbe Gütermann in Zwicky proti Komisiji razsodilo, da lahko podjetje krši prepoved iz člena 101(1) PDEU, kadar je namen njegovega ravnanja, kot je usklajeno z ravnanjem drugih podjetij, omejevati konkurenco na nekem upoštevnem trgu znotraj notranjega trga, ne da bi to nujno predpostavljalo, da tudi samo deluje na njem. Tako je na podlagi načela, ki ga je uporabilo Splošno sodišče v tej sodbi, mogoče sklepati, prvič, da je Komisija v obravnavani zadevi lahko utemeljeno ugotovila, da je to, da so tožeče stranke sporočale prihodnje dvige cen proizvajalcem armatur, olajšalo delovanje kartela na trgu armatur, čeprav niso delovale na tem trgu. Nasprotno pa to načelo nikakor ne vpliva na ugotovitev iz

točke 82 zgoraj, da Komisija ni dokazala, da je to, da so tožeče stranke sporočale cene podjetjem, ki niso bila njeni konkurenti na trgu sanitarne keramike, imelo za cilj ali posledico izkrivljanje konkurence na tem trgu.

100 Šestič, Komisija meni, da so tožeče stranke z razkritjem poslovno občutljivih informacij o sanitarni keramiki pomirile proizvajalce armatur, ko so jim naznanile, da se bodo dvignile tudi cene sanitarne keramike v Italiji. Glede tega trdi, da v skladu s sodbo Splošnega sodišča z dne 24. marca 2011 v zadevi Comap proti Komisiji (T-377/06, ZOdl., str. II-1115, točka 70) ni potrebno, da je izmenjava poslovno občutljivih informacij vzajemna, da bi pomenila kršitev načela samostojnega ravnanja na trgu.

101 Zadošča ugotovitev, da na podlagi tega, da Komisiji v okviru ugotovitve o obstoju kartela ni treba dokazati vzajemnosti izmenjevanja poslovno občutljivih informacij med dvema konkurenčnima podjetjema, ni mogoče sklepati, da bi izmenjevanje teh informacij med nekonkurenti lahko povzročilo izkrivljanje konkurence na trgu sanitarne keramike.

102 Ob upoštevanju vseh zgornjih preudarkov je treba ugotoviti, da je Komisija napačno sklepala na obstoj kartela v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji znotraj združenja Euroitalia med celotnim obdobjem od 15. marca 1993 do leta 2001 in znotraj združenja Michelangelo med obdobjem zunaj obdobja med 8. julijem 1998 in 9. marcem 2001.

103 Očitek tožečih strank v zvezi s tem je treba torej sprejeti.

– Dokaz obstoja kartela v zvezi s sanitarno keramiko znotraj združenj Euroitalia in Michelangelo, kar zadeva sestanke, na katerih so bili poleg tožečih strank prisotni še drugi proizvajalci teh proizvodov

104 Tožeče stranke najprej trdijo, prvič, da so bile edini proizvajalec sanitarne keramike, ki je bil prisoten na vseh sestankih združenja Euroitalia, in drugič, na večini sestankov združenja Michelangelo. Dalje, v repliki na trditve Komisije odgovarjajo, da v izpodbijanem sklepu ni navedeno, da so na sestankih združenja Euroitalia sodelovali drugi proizvajalci sanitarne keramike. Nazadnje poudarjajo, da je na sestankih združenja Michelangelo skupaj z njimi drug proizvajalec sanitarne keramike, in sicer podjetje Pozzi Ginori, sodeloval le od konca marca 2000 do marca 2001.

105 Komisija tej argumentaciji nasprotuje. Na eni strani naj znotraj združenja Euroitalia tožeče stranke ne bi bile edini proizvajalec sanitarne keramike. Kot namreč izhaja iz Odločbe Komisije IV/M.2397 – BC Funds/Sanitec (UL 2001, C 207, str. 9) je bilo podjetje Grohe, ki je proizvajalo armature, leta 2001 kupljeno s strani podjetja Sanitec, ki je imelo v lasti tudi podjetje Pozzi Ginori, to pa je proizvajalo sanitarno keramiko. V teh okoliščinah naj bi bilo podjetje Grohe del skupine Sanitec, ki je bila podjetje v smislu konkurenčnega prava in je proizvajala sanitarno keramiko in armature, bila pa je tudi članica združenja Euroitalia. Na drugi strani naj bi podjetje Pozzi Ginori, ki je bilo prav tako del skupine Sanitec, sodelovalo na sestankih znotraj združenja Michelangelo med 8. julijem 1998 in 9. marcem 2001, na katerih so bile prisotne tudi tožeče stranke.

106 V obravnavani zadevi je treba preizkusiti, ali je Komisija pravno zadostno dokazala obstoj kartela v zvezi s sanitarno keramiko, ob upoštevanju, da je bilo znotraj združenja Euroitalia prisotno podjetje Grohe, znotraj združenja Michelangelo pa podjetje Pozzi Ginori.

107 Na prvem mestu, pred obravnavanjem vprašanja, ali, kot trdijo tožeče stranke, Komisija ni pravno zadostno dokazala obstoja kartela v zvezi s sanitarno keramiko znotraj združenja Euroitalia, je treba preizkusiti, kot so prav tako navedle tožeče stranke v odgovor na trditve Komisije, ali je ta izpolnila svojo obveznost obrazložitve, ki jo glede tega določa člen 293 PDEU. Opozoriti je namreč treba, da mora biti v skladu z ustaljeno sodno prakso obrazložitev sklepa njegov del, poznejših pojasnil, ki jih predloži Komisija, pa razen v izrednih okoliščinah ni mogoče upoštevati (sodbe Splošnega sodišča z dne 2. julija 1992 v zadevi Dansk Pelsdyravlerforening proti Komisiji, T-61/89, Recueil, str. II-1931,

točka 131; z dne 14. maja 1998 v zadevi Buchmann proti Komisiji, T-295/94, Recueil, str. II-813, točka 171, in z dne 15. septembra 1998 v združenih zadevah European Night Services in drugi proti Komisiji, T-374/94, T-375/94, T-384/94 in T-388/94, Recueil, str. II-3141, točka 95). Torej mora biti sklep zadosten sam po sebi in njegova utemeljitev ne more izhajati iz pisnih ali ustnih pojasnil, podanih naknadno, ko je obravnavani sklep že predmet postopka pred sodiščem Unije (glej sodbo Splošnega sodišča z dne 15. junija 2005 v zadevi Corsica Ferries France proti Komisiji, T-349/03, ZOdl., str. II-2197, točka 287 in navedena sodna praksa).

108 V obravnavani zadevi je treba navesti, da, kot trdijo tožeče stranke, Komisija niti v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah niti v izpodbijanem sklepu ni ugotovila, prvič, da je podjetje Grohe skupaj s podjetjem Sanitec tvorilo eno podjetje v smislu konkurenčnega prava, in drugič, da poslovno občutljive informacije v zvezi s sanitarno keramiko, ki so jih tožeče stranke posredovale znotraj združenja Euroitalia, niso bile namenjene zgolj proizvajalcem armatur, ampak tudi vsaj še enemu proizvajalcu sanitarne keramike. Razloga, ki jih je Komisija navedla v izpodbijanem sklepu in ki sta izpostavljena zgoraj v točkah 81 in 85, namreč nista povezana s tem, da je vsaj še en član združenja Euroitalia pripadal skupini podjetij, ki je bila konkurentka tožečih strank na trgu sanitarne keramike.

109 Zato Komisija ne more nadomestiti obrazložitve iz izpodbijanega sklepa z ločeno obrazložitvijo, ki jo podaja v okviru njenih pisnih vlog, da bi utemeljila svojo ugotovitev, da so tožeče stranke sodelovale pri kršitvi v zvezi s sanitarno keramiko znotraj združenja Euroitalia.

110 Glede tega Komisija trdi, da v skladu s sodbo Sodišča z dne 14. julija 1972 v zadevi Imperial Chemical Industries proti Komisiji (48/69, Recueil, str. 619, točka 145) lahko izpostavi povezave med podjetjema Grohe in Sanitec, da bi se branila proti trditvam tožečih strank pred Splošnim sodiščem, s katerimi te izpodbijajo obstoj kršitve v zvezi s sanitarno keramiko. Vendar je treba presoditi, da ta trditev ni utemeljena. Sodišče je namreč v točki 145 navedene sodbe ugotovilo, da Komisija v svojih odločbah ni bila dolžna izpostaviti vseh trditev, s katerimi bi lahko naknadno izpodbijala razloge za nezakonitost, ki bi bili navajani zoper njene akte. Vendar to, da Komisija v svojih odločbah ne more predvideti vseh trditev, s katerimi bi se lahko branilo podjetje, ne pomeni, da lahko s kršitvijo sodne prakse iz točke 107 zgoraj nadomesti razloge, ki jih je navedla v izpodbijanem sklepu, z novimi razlogi v njenih pisnih vlogah med postopkom pred Splošnim sodiščem.

111 Poleg tega, iz istega razloga, kot je naveden zgoraj v točki 110, Komisija ne more prvič med postopkom pred Splošnim sodiščem trditi, da so obstajali nezakoniti dvostranski stiki med tožečimi strankami in podjetjem Grohe, zato da bi utemeljila svojo trditev glede obstoja nezakonitih razprav med konkurenti.

112 Zato je treba ugotoviti, da je izpodbijani sklep pomanjkljivo obrazložen. Obrazložitev iz izpodbijanega sklepa namreč tožečim strankam ne omogoča, da bi se seznanile z razlogi, zaradi katerih je Komisija menila, da bi razprave znotraj združenja Euroitalia, ki so se nanašale na prodajo sanitarne keramike na italijanskem ozemlju, lahko izkrivile konkurenco na tem trgu. Tožeče stranke glede tega niso mogle uspešno uveljavljati svojih pravic. V teh okoliščinah ni treba obravnavati očitka tožečih strank, da Komisija ni pravno zadostno dokazala protikonkurenčnih ravnanj v tem okviru.

113 Na drugem mestu, v zvezi s sestanki združenja Michelangelo je treba navesti, da ni sporno, prvič, da je bilo podjetje Pozzi Ginori edini proizvajalec sanitarne keramike poleg tožečih strank, ki je bilo član tega združenja, in drugič, da, kot je razvidno iz priloge 7 k izpodbijanemu sklepu, so tožeče stranke sodelovale le na sedmih sestankih, na katerih je sodelovalo tudi podjetje Pozzi Ginori, in sicer na sestankih 8. julija 1998, 14. maja 1999, 16. marca, 12. maja, 20. julija in 26. oktobra 2000 ter 9. marca 2001. Zato je Komisija na obstoj izmenjevanja poslovno občutljivih informacij v zvezi s sestanki znotraj združenja Michelangelo lahko sklepala le v obdobju, med katerim sta na teh sestankih sodelovali ti podjetji. Navesti je namreč treba, da Komisija ni niti omenila v izpodbijanem

sklepu niti zatrjevala v pisnih vlogah, da so se poslovno občutljive informacije izmenjevale zunaj sestankov združenja Michelangelo in zlasti, da so tožeče stranke te informacije neposredno posredovale podjetju Pozzi Ginori zunaj okvira sestankov združenja Michelangelo.

114 V teh okoliščinah je treba preveriti, ali dokazi, ki jih je predložila Komisija v zvezi s sestanki, ki so bili 8. julija 1994, 14. maja 1999, 16. marca, 12. maja, 20. julija in 26. oktobra 2000 ter 9. marca 2001, zadoščajo za ugotovitev obstoja kršitve in sodelovanja tožečih strank pri tej kršitvi.

115 Prvič, navesti je treba, da Komisija v izpodbijanem sklepu to, da so tožeče stranke razkrivale poslovno občutljive informacije v zvezi s sanitarno keramiko, izrecno omenja le v povezavi s sestankoma 16. marca in 12. maja 2000 (glej točko 439 obrazložitve izpodbijanega sklepa) in s sestankom 20. julija 2000 (glej točko 441 obrazložitve izpodbijanega sklepa). Nasprotno pa ne omenja nobene nezakonite razprave, ki bi se nanašala posebej na sanitarno keramiko, v povezavi z drugimi štirimi sestanki 8. julija 1998 (glej točko 430 obrazložitve izpodbijanega sklepa), 14. maja 1999 (glej točko 435 obrazložitve izpodbijanega sklepa), 26. oktobra 2000 (glej točko 442 obrazložitve izpodbijanega sklepa) in 9. marca 2001 (glej točko 445 obrazložitve izpodbijanega sklepa).

116 Drugič, najprej je treba v zvezi s sestankoma 8. julija 1998 in 14. maja 1999 ugotoviti, da Komisija niti v točkah 430 in 435 obrazložitve izpodbijanega sklepa niti v pisnih vlogah ne navaja tega, da so tožeče stranke na teh dveh sestankih oznanile bodoče dvige cen sanitarne keramike. Iz dokumentov, navedenih v opombah št. 533 in št. 538 izpodbijanega sklepa, ki se nanašajo na zgoraj navedena sestanka in ki jih je Komisija predložila Splošnemu sodišču na podlagi ukrepov procesnega vodstva, ki ji jih je to odredilo, je nasprotno razvidno, da se je na navedenih sestankih razpravljalo zgolj o prihodnjih dvigih cen, ki jih je oznanilo podjetje Hansa Metallwerke, ki ni proizvajalo sanitarne keramike.

117 Poleg tega, v zvezi s sestankom 16. marca 2000 je treba ugotoviti, da – v nasprotju s tem, kar je navedla Komisija v točki 439 obrazložitve izpodbijanega sklepa – iz zapisnika tega sestanka, ki ga je pripravilo podjetje Grohe, ni razvidno, da so tožeče stranke izmenjale poslovno občutljive informacije o sanitarni keramiki. Omenjen je zgolj dvig prodaje tožečih strank za približno 12 %, ne da bi bilo pojasnjeno, ali se ta odstotni dvig nanaša na armature, na sanitarno keramiko ali na oboje. Vendar je treba na podlagi primerjave z vsemi drugimi zapisniki sestankov, v katerih je izrecno navedeno, da so se izmenjane informacije nanašale na sanitarno keramiko, in ne na armature, ugotoviti, da na podlagi zapisnika sestanka z dne 16. marca 2000 ni mogoče sklepati, da so se razprave nanašale na sanitarno keramiko.

118 Dalje, v zvezi s tremi sestanki 12. maja, 20. julija in 26. oktobra 2000 je treba ugotoviti, tako kot je navedla Komisija v točkah od 439 do 442 in 445 obrazložitve izpodbijanega sklepa, da je iz zapisnikov, ki jih je pripravilo podjetje Grohe, razvidno, da so tožeče stranke na teh treh sestankih posredovale poslovno občutljive informacije, ki so se nanašale posebej na sanitarno keramiko.

119 Iz zapisnikov, omenjenih v prejšnji točki, je namreč razvidno, da so tožeče stranke sodelujoče na sestankih združenja Michelangelo, med njimi njihovega konkurenta podjetje Pozzi Ginori, na sestanku 16. marca 2000 obvestile o 3-odstotnem dvigu cen na trgu sanitarne keramike. Ta naznanjen dvig cen je bil potrjen na sestanku 20. julija 2000, saj je bilo ponovno omenjeno, da bo ta dvig začel učinkovati 1. septembra 2000 ali najpozneje pred koncem leta. Poleg tega je iz zapisnika zadnjenavedenega sestanka razvidno, da je podjetje Pozzi Ginori naznanilo, da bo 4- ali 5-odstoten dvig njegovih kataloških cen sanitarne keramike objavljen na sejmu v Cersaieu in se bo začel uporabljati 1. januarja 2001. Nazadnje, v zvezi s sestankom 26. oktobra 2000 zapisniki podjetja Grohe potrjujejo, da so tožeče stranke druge sodelujoče, tudi podjetje Pozzi Ginori, obvestile o 3-odstotnem dvigu cen sanitarne keramike. Glede tega dejstvo, da iz teh dokumentov ni jasno razvidno, ali je bil ta dvig že opravljen ali pa bo začel učinkovati 1. januarja 2001, ne vpliva na ugotovitev, da se je zadevni dvig nanašal na prihodnje dvige cen.

120 Nazadnje, v zvezi s sestankom 9. marca 2001 je iz zapisnika podjetja Grohe razvidno, da, kot je navedla Komisija na obravnavi v odgovor na vprašanja Splošnega sodišča, so si podjetja, ki so sodelovala na tem sestanku, izmenjala informacije o odstotku dviga, ne cen, ampak njihove prodaje v februarju 2001. Komisija pa v izpodbijanem sklepu ni menila, da so te izmenjave pomenile kršitev člena 101(1) PDEU. Kot je namreč razvidno iz točke 492 obrazložitve izpodbijanega sklepa, je Komisija obstoj kršitve v Italiji ugotovila le na podlagi usklajevanja dvigov cen.

121 Ob upoštevanju zgornjih ugotovitev je treba skleniti, da je Komisija pravilno menila, da so izmenjave informacij med tremi sestanki 12. maja, 20. julija in 26. oktobra 2000, na katerih so bili oznanjeni prihodnji dvigi cen za 3 % za tožeče stranke in za 4,5 % za podjetje Pozzi Ginori, pomenile protikonkurenčno ravnanje v smislu člena 101(1) PDEU, kot je pravilno navedla Komisija v točki 492 obrazložitve izpodbijanega sklepa. Nasprotno pa je Komisija storila napako pri presoji, ker je menila, da so razprave med drugimi sestanki združenja Michelangelo, na katerih so tožeče stranke sodelovale skupaj s podjetjem Pozzi Ginori, pomenile kršitev člena 101(1) PDEU.

122 Trditve, s katerimi tožeče stranke dodatno dokazujejo, da na podlagi treh sestankov, navedenih v točki 118 zgoraj, ni bilo mogoče sklepati na obstoj kršitve v zvezi s sanitarno keramiko, je treba zavrniti kot neutemeljene.

123 Najprej, način, kako si tožeče stranke razlagajo zapisnike podjetja Grohe o sestanku z dne 12. maja 2000, in sicer da naj bi se 3-odstotni dvig cen sanitarne keramike nanašal na pretekli dvig, ki je bil določen novembra 1999 in ki naj bi bil torej z vidika konkurenčnega prava neupošteven, ne prepriča. Kot je namreč razvidno iz zapisnikov naslednjih sestankov, z dne 20. julija in 26. oktobra 2000, se je ta dvig nanašal na prihodnjo prodajo sanitarne keramike od 1. septembra 2000 ali 1. januarja 2001 dalje. Te informacije o prihodnjih dvigih cen so torej lahko vplivale na ravnanje konkurentov in izkrivile konkurenco.

124 Dalje, trditev tožečih strank, da iz zapisnikov sestankov z dne 20. julija in 26. oktobra 2000 ni razvidno, da so med udeleženci potekale razprave, po tem ko so jih obvestile o svojih prihodnjih dvigih cen, ne vpliva na ugotovitev, da že samo posredovanje teh poslovno občutljivih informacij pomeni protikonkurenčno ravnanje. Kot je namreč razvidno iz sodne prakse, navedene zgoraj v točkah 39 in 40, že samo razkritje poslovno občutljivih informacij konkurentom pomeni prepovedano ravnanje, ker odpravlja negotovost v zvezi s prihodnjim ravnanjem konkurenta in tako bodisi neposredno bodisi posredno vpliva na strategijo naslovnika informacij. Iz teh razlogov v nasprotju s tem, kar trdijo tožeče stranke, ni bilo potrebno niti, da Komisija dokaže morebiten učinek te izmenjave informacij na cenovno politiko tožečih strank in podjetja Pozzi Ginori glede na posebne okoliščine trga.

125 Ob upoštevanju zgoraj navedenega je treba torej ugotoviti, da je Komisija obstoj kartela v zvezi s sanitarno keramiko na italijanskem ozemlju dokazala le v povezavi s sestanki znotraj združenja Michelangelo z dne 12. maja, 20. julija in 26. oktobra 2000.

126 Zaradi določitve natančnega trajanja tega kartela je treba navesti, da je Komisija v izpodbijanem sklepu, prvič, v točki 1140 obrazložitve menila, da je treba v zvezi z začetkom vsakega kartela za vsak proizvod na vsakem ozemlju upoštevati prvi sestanek, glede katerega so obstajali neizpodbitni dokazi o razpravah o prihodnjih dvigih cen in o sodelovanju zadevnega podjetja pri teh razpravah. Drugič, čeprav je iz točke 1170 obrazložitve tega sklepa razvidno, da je Komisija za datum, ko so se končale skoraj vse kršitve na vseh zadevnih ozemljih, običajno štela datum, ko je opravila nenapovedane preglede, pa je iz točke 1172 obrazložitve istega sklepa razvidno, da je v zvezi s podjetjem Pozzi Ginori štela, da je to podjetje prenehalo sodelovati pri kršitvi v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji takrat, ko se je zadnjič udeležilo sestanka znotraj združenja Michelangelo.

127 Ker morajo biti obravnavane enako kot podjetje Pozzi Ginori, je treba torej ugotoviti, da so tožeče stranke pri kartelu v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji sodelovale 11 mesecev, od 12. maja 2000, ko je potekal prvi sestanek, za katerega ima Komisija dokaze o njihovem sodelovanju pri kršitvi znotraj združenja Michelangelo, do 9. marca 2001, ko je potekal zadnji sestanek, na katerem so tožeče stranke sodelovale znotraj združenja Michelangelo. Glede tega je treba namreč šteti, da so protikonkurenčni učinki sestanka z dne 26. oktobra 2000 trajali vsaj do 9. marca 2001.

128 Torej je treba prvi tožbeni razlog sprejeti v delu, v katerem je Komisija menila, da so tožeče stranke sodelovale pri kartelu v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji od 15. marca 1993 do 9. novembra 2004 znotraj združenj Euroitalia in Michelangelo. Komisija je namreč to, da so sodelovale pri navedeni kršitvi, pravno zadostno dokazala le za obdobje od 12. maja 2000 do 9. marca 2001 znotraj združenja Michelangelo. V preostalem je treba prvi tožbeni razlog zavrniti.

129 V teh okoliščinah je treba zato, ker je Komisija storila napako pri presoji v zvezi s trajanjem kršitve, pri kateri so sodelovale tožeče stranke, prvič, razglasiti delno ničnost člena 1(1), točki 3 in 4, izpodbijanega sklepa.

130 Drugič, morebiten vpliv te nezakonitosti na izračun globe, ki je bila naložena tožečim strankam, bo Splošno sodišče v okviru izvrševanja neomejene pristojnosti preučilo spodaj v točkah od 186 do 193.

2. *Drugi tožbeni razlog: neupoštevanje dejstva, da je bila tožečim strankam odobrena delna imuniteta pred globami v zvezi s kršitvijo v Belgiji in Franciji, pri izračunu globe*

131 Tožeče stranke trdijo, da Komisija pri izračunu celotne globe, ki jim je bila naložena, ni upoštevala, da jim je v skladu s točko 23(b), zadnji pododstavek, Obvestila o prizanesljivosti odobrila delno imuniteto pred globami v zvezi s kršitvama, pri katerih so sodelovale v Belgiji in v Franciji. Zato menijo, da bi bilo treba to delno imuniteto pred globami upoštevati v končni fazi izračuna globe, torej po tem, ko je Komisija zmanjšala globo za 30 %, ne pa pred uporabo praga 10 % prometa.

132 Komisija nasprotuje argumentaciji tožečih strank.

133 V točki 23(b), zadnji pododstavek, Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 določa, da če podjetje zagotovi dokaze, ki se nanašajo na dejstva, za katera Komisija prej ni vedela in ki se neposredno nanašajo na težo ali trajanje domnevnega kartela, Komisija teh elementov ne bo upoštevala pri določanju globe, ki naj se naloži podjetju, ki je te dokaze zagotovilo.

134 Razlaga cilja ene določbe Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 mora biti skladna z logiko tega obvestila. S tega vidika je treba točko 23(b), zadnji pododstavek, tega obvestila razlagati tako, da je njen namen nagraditi podjetje, tudi če to ni prvo podjetje, ki je zaprosilo za imuniteto v zvezi z zadevnim kartelom, če je to podjetje Komisiji prvo zagotovilo dokaze, ki se nanašajo na dejstva, za katera Komisija ni vedela, in ki se neposredno nanašajo na težo ali trajanje kartela. Drugače povedano, če se dokazi, ki jih zagotovi podjetje, nanašajo na dejstva, ki Komisiji omogočijo, da spremeni trenutno presojo teže ali trajanja kartela, se podjetje, ki zagotovi te dokaze, nagradi z imuniteto v zvezi s presojo dejstev, ki so bila s tem dokazana (zgoraj v točki 97 navedena sodba Transcatab proti Komisiji, točka 381).

135 Z odobritvijo delne imunitete pred globami, ki je določena v točki 23(b), zadnji pododstavek, Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002, se želijo spodbuditi podjetja, naj Komisiji posredujejo vse razpoložljive informacije in dokaze o kršitvi, ne da bi se zato povečala globa, ki jim bo naložena. Glede tega je namreč treba navesti, da bi neodobritev delne imunitete pred globami podjetja, ki sodelujejo s Komisijo v okviru Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002, lahko spodbudila k temu, da ji ne bi posredovala vseh razpoložljivih informacij in dokazov o trajanju ali geografskem obsegu kršitve.

136 V teh okoliščinah odobritev delne imunitete pred globami na podlagi točke 23(b), zadnji pododstavek, Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 povzroči, da Komisija že pri izračunu osnovnega zneska globe ne upošteva prometa v povezavi s prodajo proizvodov ali storitev, na katere se je nanašalo kršitveno ravnanje, za katero je Komisija odobrila delno imuniteto pred globami.

137 V obravnavani zadevi ni sporno, da, kot je navedla Komisija v točkah 1313 in 1315 obrazložitve izpodbijanega sklepa, so bile tožeče stranke upravičene do delne imunitete pred globami v zvezi s kršitvama, pri katerih so sodelovale v Belgiji in Franciji.

138 Vendar je kljub ugotovitvi iz prejšnje točke treba navesti, da je iz tabele E izpodbijanega sklepa razvidno, da je Komisija pri izračunu osnovnega zneska globe, ki jo je bilo treba naložiti tožečim strankam, upoštevala zneske v povezavi s kršitvama, pri katerih so sodelovale v Franciji in Belgiji.

139 Zato je Komisija storila napake pri presoji, ker je v okviru izračuna osnovnega zneska globe upoštevala, prvič, znesek 3 490 000 EUR, ki ustreza globi za kršitev v zvezi z armaturami v Franciji, in drugič, zneska 1 980 000 EUR in 3.060.000 EUR za kršitvi v zvezi s sanitarno keramiko v Belgiji in Franciji.

140 V teh okoliščinah je treba drugi tožbeni razlog tožečih strank sprejeti v delu, v katerem je Komisija pri izračunu osnovnega zneska globe napačno upoštevala zneske, ki so navedeni v prejšnji točki. Ker se ta nezakonitost nanaša le na izračun globe, ne pa tudi na ugotovitev obstoja kršitve, ki jo je podala Komisija v izpodbijanem sklepu, bo Splošno sodišče posledice te nezakonitosti preučilo neposredno v okviru izvrševanja neomejene pristojnosti spodaj v točki 192. Ustaljena sodna praksa je namreč, da sodišče Unije to pristojnost lahko izvrši tudi, če akta ne razglasi za ničnega (glej zgoraj v točki 48 navedeno sodbo Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji z dne 15. oktobra 2002, točka 692; glej v tem smislu tudi sodbo Sodišča z dne 8. februarja 2007 v zadevi Groupe Danone proti Komisiji, C-3/06 P, ZOdl., str. I-1331, točka 61).

3. *Tretji tožbeni razlog: napačno mnenje Komisije, da so bile tožeče stranke drugo, ne pa prvo podjetje, ki ji je posredovalo dokaze z znatno dodano vrednostjo v smislu točke 21 Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002*

141 Tožeče stranke v bistvu trdijo, da je Komisija napačno menila, da ji je podjetje Grohe predložilo informacije z znatno dodano vrednostjo v smislu točke 21 Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002, preden so same izpolnile ta pogoj. Zato menijo, da so bile upravičene do 50-odstotnega, in ne 30-odstotnega zmanjšanja celotne naložene globe. Glede tega navajajo dva glavna očitka. Na prvem mestu naj bi bilo iz izpodbijanega sklepa razvidno, da Komisija ni pravno zadostno preučila vprašanja, katero podjetje, one ali podjetje Grohe, je prvo izpolnilo pogoj glede prispevka znatne dodane vrednosti. Na drugem mestu, Komisija naj bi napačno sklenila, da je prošnja podjetja Grohe za uporabo Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 izpolnjevala pogoj znatne dodane vrednosti, preden so tožeče stranke vložile njihove prošnje.

142 Najprej je treba opozoriti, da je Komisija v Obvestilu o prizanesljivosti iz leta 2002 opredelila pogoje, pod katerimi so podjetja, ki sodelujejo z njo v okviru preiskave o omejevalnem sporazumu, lahko oproščena plačila globe ali se jim lahko odobri zmanjšanje globe, ki bi jo sicer morala plačati.

143 Na podlagi točke 20 Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 so „[po]djetja, ki ne izpolnjujejo pogojev [za oprostitev plačila globe], […] lahko upravičena do pravice do zmanjšanja sleherne globe, ki bi jim bil[a] sicer naložen[a].“

144 V skladu s točko 21 Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 mora podjetje, „[d]a bi bilo […] upravičeno do [zmanjšanja globe na podlagi točke 20 navedenega obvestila], […] Komisiji zagotoviti dokaze o domnevni kršitvi, ki predstavljajo znatno dodano vrednost glede na dokaze, ki jih Komisija že ima, in mora prekiniti svoje sodelovanje v kršitvi, na katero se sumi, najkasneje ob času, ko predloži dokaze“.

145 V točki 23(b), prvi pododstavek, Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 so navedeni trije razredi za zmanjšanje globe. Prvo podjetje, ki izpolni pogoj iz točke 21 navedenega obvestila, je namreč upravičeno do od 30- do 50-odstotnega zmanjšanja globe, drugo podjetje do od 20- do 30-odstotnega zmanjšanja, vsa naslednja pa največ do 20-odstotnega zmanjšanja globe.

146 V točki 23(b), drugi pododstavek, Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 je določeno, da bo „Komisija [za določitev ravni zmanjšanja] znotraj vsakega od teh razredov upoštevala čas, ob katerem so bili predloženi dokazi, ki izpolnjujejo pogoj iz točke 21, in stopnjo, do katere le-ti predstavljajo dodano vrednost“, in da lahko „prav tako […] upošteva obseg in trajnost sodelovanja podjetja po datumu predložitve“.

147 V skladu s to logiko je pričakovani učinek Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002, da se v kartelih ustvari ozračje negotovosti in spodbudi njihovo razkritje Komisiji. Ta negotovost izhaja ravno iz tega, da udeleženci kartela vedo, da bo lahko imuniteto pred globami dobil le eden od njih, in sicer s tem, da bo razkril druge udeležence kršitve, ti pa bodo tako izpostavljeni tveganju, da jim bodo naložene globe. V tem sistemu in v skladu s to logiko se podjetjem, ki najhitreje zagotovijo sodelovanje, lahko odobrijo večja zmanjšanja glob, ki bi jim bile sicer naložene, kot podjetjem, ki sodelovanja niso tako hitro zagotovila (zgoraj v točki 97 navedena sodba Transcatab proti Komisiji, točka 379).

148 Časovno zaporedje in to, kako hitro so člani kartela začeli sodelovati, sta torej temeljna elementa sistema, ki je vzpostavljen z Obvestilom o prizanesljivosti (zgoraj v točki 97 navedena sodba Transcatab proti Komisiji, točka 380).

149 Glede tega je treba opozoriti, da čeprav mora Komisija obrazložiti, zakaj meni, da so dokazi, ki jih v okviru Obvestila o prizanesljivosti predložijo podjetja, prispevek, ki utemeljuje zmanjšanje naložene globe, morajo podjetja, ki želijo v zvezi s tem izpodbijati odločbo Komisije, dokazati, da Komisija brez takih informacij, ki so jih ta podjetja prostovoljno predložila, ne bi mogla dokazati bistvenih elementov kršitve in torej sprejeti sklepa o naložitvi glob (sodba Sodišča z dne 24. septembra 2009 v združenih zadevah Erste Group Bank in drugi proti Komisiji, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P in C-137/07 P, ZOdl., str. I-8681, točka 297, in sodba Splošnega sodišča z dne 17. maja 2011 v zadevi Arkema France proti Komisiji, T-343/08, ZOdl., str. II-2287, točka 135).

150 Ob upoštevanju razloga za zmanjšanje Komisija ne more prezreti koristnosti predložene informacije, ki je nujno odvisna od dokazov, ki jih že ima (zgoraj v točki 98 navedena sodba Gütermann in Zwicky proti Komisiji, točka 220, in zgoraj v točki 149 navedena sodba Arkema France proti Komisiji, točka 136).

151 Če podjetje v okviru sodelovanja zgolj potrdi, in sicer manj natančno in manj izrecno, nekatere informacije, ki jih je v okviru sodelovanja že poslalo drugo podjetje, potem stopnje sodelovanja tega podjetja, čeprav bi bilo v določeni meri lahko koristno za Komisijo, ni mogoče šteti za primerljivo s sodelovanjem podjetja, ki je prvo poslalo navedene informacije. Izjava, ki zgolj potrjuje izjavo, ki jo je Komisija že prejela, namreč bistveno ne olajša naloge Komisije. Zato tudi ne more biti zadostna, da bi upravičevala zmanjšanje globe zaradi sodelovanja (glej zgoraj v točki 149 navedeno sodbo Arkema France proti Komisiji, točka 137 in navedena sodna praksa).

152 Poleg tega, sodelovanje podjetja v preiskavi ne upravičuje nobenega zmanjšanja globe, kadar ne presega tega, kar izhaja iz njegovih obveznosti iz člena 18 Uredbe št. 1/2003 (glej zgoraj v točki 149 navedeno sodbo Arkema France proti Komisiji, točka 138 in navedena sodna praksa).

153 Nazadnje, čeprav Komisija, kot sama trdi, razpolaga s poljem proste presoje v okviru preizkusa, ali imajo informacije, ki so ji predložene na podlagi Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002, znatno dodano vrednost, pa se Splošno sodišče s sklicevanjem na to polje proste presoje ne more izogniti izvedbi temeljitega pravnega in dejanskega nadzora nad presojo Komisije v zvezi s tem (glej po analogiji zgoraj v točki 28 navedeno sodbo Chalkor proti Komisiji, točka 62).

154 Ob upoštevanju preudarkov iz točk od 142 do 153 zgoraj je treba preizkusiti glavna očitka, ki ju izpostavljajo tožeče stranke in sta navedena zgoraj v točki 141.

155 Na prvem mestu, v zvezi z očitkom tožečih strank, da je iz izpodbijanega sklepa razvidno, da Komisija ni pravno zadostno preučila argumenta, da bi jih bilo treba namesto podjetja Grohe šteti za prvo podjetje, ki je izpolnilo pogoj glede prispevka znatne dodane vrednosti, je Komisija v točkah od 1277 do 1280 obrazložitve izpodbijanega sklepa ugotovila naslednje:

„(1277) Grohe je bilo prvo podjetje, ki je po podjetju Masco zaprosilo za uporabo ukrepov prizanesljivosti. […]

(1278) Komisija meni, da so prošnje za prizanesljivost podjetja Grohe pomenile znatno dodano vrednost iz teh razlogov: najprej, potrjevale so informacije, ki jih je Komisija že imela in ki so se nanašale na (i) udeležbo podjetij, (ii) obdobje, ki ga je Komisija preiskovala, (iii) okoliščine, v katerih so se člani kartela sestajali in komunicirali med seboj, in (iv) splošno delovanje kartela in način izvajanja sporazumov. Dalje, izjave podjetja Grohe so Komisiji omogočile natančnejšo rekonstrukcijo mehanizma usklajenih prizadevanj udeležencev kartela v okviru nekaj združenj. Nazadnje, te izjave so vsebovale nove dokaze v obliki pisnih opisov organizacije kartela in zapisnikov sestankov, iz katerih so bili razvidni dogovori o usklajevanju cen, ki so jih sklepali člani kartela.

(1279) Vendar pa so bile izjave podjetja Grohe v glavnem dopolnjujoče in pojasnjevalne. Čeprav je Komisija na njihovi podlagi lažje dokazala nekatera dejstva, je v svojem spisu že razpolagala z dokazi v zvezi z večino teh dejstev. Kar zadeva splošni obseg sodelovanja, pomoč podjetja Grohe ni pomenila nobene ali skoraj nobene vrednosti glede nekaterih držav članic (zlasti glede Avstrije, Nizozemske in Italije). Čeprav so bili dokazi v zvezi z združenjem AFPR upoštevni, so bili predloženi po tem, ko so [tožeče stranke] predložile dokaze o dejavnostih tega združenja, kar je močno zmanjšalo njihovo dodano vrednost. Poleg tega, tudi v zvezi z državami članicami, v katerih je bilo sodelovanje podjetja Grohe največje, je to podjetje redko predložilo listinske dokaze za to obdobje (*in tempore non suspecto*), ki so potrjevali prav izmenjevanje podatkov o dvigih cen. Ob upoštevanju teh preudarkov Komisija meni, da čeprav je bila podjetju Grohe na podlagi točk 23(b) in 26 Obvestila [o prizanesljivosti iz leta 2002] nedvomno priznana prizanesljivost, je treba zanj uporabiti najnižji razred zmanjšanja globe.

(1280) [Tožeče stranke] v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah večkrat izpodbijajo dodano vrednost izjav podjetja Grohe ali pa skušajo dokazati, da je treba šteti, da imajo njihove izjave veliko večjo dodano vrednost od izjav podjetja Grohe […]. Komisija meni, da na podlagi teh trditev ni mogoče ugotoviti, da podjetje Grohe ni zagotovilo zadostne dodane vrednosti. Poleg tega je Komisija, ki prav tako meni, da bi bil prispevek podjetja Grohe lahko veliko boljši, to upoštevala ob določitvi natančnega zmanjšanja, ki naj se uporabi znotraj razreda.“

156 V obravnavani zadevi je torej iz točk obrazložitve izpodbijanega sklepa, ki so navedene v prejšnji točki, jasno razvidno, da je Komisija, prvič, s štirimi razlogi utemeljila svojo ugotovitev, da je prošnja podjetja Grohe za uporabo Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 izpolnjevala pogoj glede znatne dodane vrednosti glede na informacije, s katerimi je Komisija že razpolagala, drugič, pojasnila razloge, zakaj je menila, da se podjetju Grohe lahko odobri le minimalno zmanjšanje 30 %, in tretjič, odgovorila na trditve tožečih strank, s katerimi so želele izpodbiti njeno ugotovitev, da je prošnja podjetja Grohe pomenila znatno dodano vrednost.

157 Komisija na podlagi točke 23(b), drugi pododstavek, Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 ni bila dolžna primerjati koristnosti informacij, ki so bile navedene v prošnji podjetja Grohe, s koristnostjo informacij, ki so jih posredovale tožeče stranke, ampak preučiti, ali so, preden so tožeče stranke vložile prošnjo za uporabo Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002, informacije, ki ji jih je posredovalo podjetje Grohe, pomenile znatno dodano vrednost glede na informacije, ki jih je imela Komisija v spisu do takrat.

158 Zato je treba ugotoviti, da – kot je razvidno iz obrazložitve izpodbijanega sklepa, povzete zgoraj v točki 155 – je Komisija pravno zadostno preučila, ali so informacije, ki jih je posredovalo podjetje Grohe, izpolnjevale pogoj glede znatne dodane vrednosti, preden so tožeče stranke vložile prošnjo.

159 Prvi očitek tožečih strank je treba zato zavrniti kot neutemeljen.

160 Glede tega je treba navesti, da so tožeče stranke Splošnemu sodišču predlagale, naj v okviru pripravljalnih ukrepov Komisiji odredi predložitev notranjih dokumentov, v katerih je navedla razloge, zaradi katerih je štela, da so bile tožeče stranke, ne pa podjetje Grohe, drugo podjetje, ki je posredovalo informacije z znatno dodano vrednostjo, ali pa ugotovi, da Komisija ni primerno preučila tega vprašanja. Glede tega je treba poudariti, da, kot je razvidno iz točke 21 Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002, ki je povzeta zgoraj v točki 144, Komisiji ni bilo treba primerjati prošnje tožečih strank s prošnjo podjetja Grohe, ampak je morala zgolj ugotoviti, ali je ob vložitvi prošnje tožečih strank prošnja podjetja Grohe že izpolnjevala pogoj glede znatne dodane vrednosti glede na informacije, ki jih je Komisija že imela do takrat. V teh okoliščinah je treba predlog tožečih strank zavrniti kot brezpredmeten, ker z njim nikakor ni mogoče izpodbiti ugotovitve iz točke 158 zgoraj.

161 Na drugem mestu, kar zadeva očitek tožečih strank, da je Komisija napačno menila, da je prošnja podjetja Grohe pomenila znatno dodano vrednost, prvič, ni sporno, da so tožeče stranke prošnjo za uporabo Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 vložile 19. novembra 2004. Sporno ni niti, da je treba zato zgolj na podlagi informacij, ki jih je podjetje Grohe posredovalo Komisiji 15. in 17. novembra 2004, preučiti, ali so te informacije pomenile znatno dodano vrednost, preden so tožeče stranke 19. novembra 2004 vložile prošnjo.

162 Drugič, v zvezi s predlogom tožečih strank, naj Splošno sodišče prilogi 35 in 37 k odgovoru na tožbo razglasi za nedopustni, ker morajo biti v skladu s sodno prakso trditve strank nujno navedene v besedilu vlog, ne pa v prilogah k njim, je treba opozoriti, da je na podlagi člena 21 Statuta Sodišča Evropske unije in člena 44(1)(c) Poslovnika Splošnega sodišča mogoče sklepati, da čeprav je besedilo tožbe, tako kot pri drugih vlogah, ki si jih izmenjata stranki pred Splošnim sodiščem, glede posebnih vprašanj lahko podprto in dopolnjeno s sklicevanjem na odlomke iz dokumentov, ki so ji priloženi, pa splošno sklicevanje na druga pisanja ne more nadomestiti pomanjkanja bistvenih elementov pravne utemeljitve, ki morajo biti zajeti v tožbi ali v drugi vlogi (glej v tem smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 17. septembra 2007 v zadevi Microsoft proti Komisiji, T-201/04, ZOdl., str. II-3601, točki 94 in 95).

163 V obravnavani zadevi je treba navesti, da je Komisija v prilogah 35 in 37 k odgovoru na tožbo vključila dve tabeli, v katerih je izpostavila razloge, zaradi katerih je za vsak dokument, ki ga je predložilo podjetje Grohe 15. in 17. novembra 2004, menila, da je ali ni doprinesel znatne dodane vrednosti glede na dokumente, ki jih je že imela. Vendar, kot Komisija pravilno trdi, ti tabeli podpirata in dopolnjujeta trditve iz točk 77, 79, 81 in 82 odgovora na tožbo, v katerih je na eni strani na splošno menila, da so imele informacije, ki jih je posredovalo podjetje Grohe, znatno dodano vrednost, na drugi strani pa natančneje pojasnila razloge, zaradi katerih je menila, da je z dokumenti, ki jih je predložilo podjetje Grohe, lahko podprla dokaze iz svojega spisa in da so zato imeli znatno dodano vrednost.

164 Zato je treba predlog tožečih strank, naj Splošno sodišče razglasi nedopustnost prilog 35 in 37 k odgovoru na tožbo, zavrniti.

165 Tretjič, ugotoviti je treba, da je iz tabel v prilogah 35 in 37 k odgovoru na tožbo razvidno, da, kot je priznala Komisija v točki 1279 obrazložitve izpodbijanega sklepa (glej točko 155 zgoraj), za veliko večino dokumentov, ki jih je posredovalo podjetje Grohe 15. in 17. novembra 2004, ni bilo mogoče šteti, da imajo znatno dodano vrednost, saj je Komisija že razpolagala z njimi, bodisi ker so bile te informacije pridobljene med njenimi pregledi bodisi ker ji jih je že posredovalo podjetje Masco. Res je tudi, da – v nasprotju s tem, kar trdi Komisija – za številne dokumente, ki jih je posredovalo podjetje Grohe, kot so vabila na sestanke nemškega srečanja AGSI ali združenja Euroitalia, prav tako ni bilo mogoče šteti, da imajo znatno dodano vrednost, bodisi ker bi jih bilo mogoče pridobiti na podlagi člena 18 Uredbe št. 1/2003 (glej sodno prakso, navedeno zgoraj v točki 152) bodisi ker je Komisija že razpolagala z zapisniki v zvezi s temi srečanji. Enako velja za tiste dokumente, ki jih je posredovalo podjetje Grohe, na katere se Komisija v izpodbijanem sklepu ni oprla za ugotovitev kršitve.

166 Vendar je treba ne glede na ugotovitve iz prejšnje točke skleniti, najprej, da, kot je med drugim razvidno iz priloge 28 k tožbi in iz priloge 34 k odgovoru na tožbo, je podjetje Grohe v ustnih izjavah v utemeljitev svoje prošnje za uporabo Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 na eni strani priznalo svoje sodelovanje pri kršitvi, na drugi strani pa je v izjavah relativno natančno potrdilo pravilnost informacij, ki jih je Komisija že imela o delovanju kartela in njegovem sodelovanju pri kartelu znotraj nemških in italijanskih združenj, saj je navedlo datume, kraje, udeležence in vsebine razprav sestankov znotraj teh združenj.

167 Dalje, podjetje Grohe je posredovalo nekatere informacije o kršitvi, s katerimi Komisija do takrat ni razpolagala, in aktualne dokumente, ki so jo potrjevali. To ugotovitev potrjujeta dva sestanka.

168 Prvič, kar zadeva Italijo, je podjetje Grohe v zvezi s sestankom združenja Michelangelo, ki je potekal 19. julija 2002 in ki ga je omenilo v vlogi z dne 17. novembra 2004, pojasnilo, da so si udeleženci izmenjali podrobne informacije o individualnih prodajah in tržnih deležih, in to dokazalo tako, da je Komisiji predložilo dokaze o teh razpravah, ki so izhajali iz zapisnikov tega sestanka. Argument tožečih strank, da je šlo le za enega od 65 sestankov, ki so bili organizirani znotraj združenj Euroitalia in Michelangelo, in da je Komisija že razpolagala z dovolj informacijami za sankcioniranje kartela v Italiji v zvezi z armaturami, ne vpliva na ugotovitev, da je ta dokaz olajšal nalogo Komisije, ker se je s tem povečalo število dokazov, na katere se je lahko oprla za sankcioniranje kršitve.

169 Drugič, kar zadeva Nemčijo, Komisija v zvezi s sestankom združenja AGSI z dne 14. julija 2004 navaja, da ji je zgolj tabela, ki jo je posredovalo podjetje Grohe, omogočila, da je natančno opredelila izmenjave informacij, ki so se med drugim nanašale na prihodnje dvige cen v letu 2005. Glede tega je treba ugotoviti, da čeprav je iz opombe št. 221 izpodbijanega sklepa razvidno, da je Komisija pred tem razpolagala z drugimi dokazi, na podlagi katerih je lahko ugotovila kršitev, tožeče stranke ne izpodbijajo tega, da noben listinski dokaz ni bil tako natančen, tako da se je zmožnost Komisije, da dokaže delovanje kartela, povečala.

170 Ob upoštevanju preudarkov v točkah od 165 do 169 zgoraj je treba ugotoviti, da so – v nasprotju s tem, kar so trdile tožeče stranke v pisnih vlogah in na obravnavi – informacije, ki jih je posredovalo podjetje Grohe, obravnavane kot celota, imele znatno dodano vrednost, zaradi česar je bilo upravičeno, da mu Komisija odobri zmanjšanje globe.

171 Argument tožečih strank, da iz točke 550 obrazložitve Odločbe Komisije 2004/138/ES z dne 11. junija 2002 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 Pogodbe [ES] (zadeva COMP/36.571/D-1, Avstrijske banke – „klub Lombard“) (UL 2004, L 56, str. 1) izhaja, da ima prošnja za zmanjšanje na podlagi obvestila o prizanesljivosti lahko znatno dodano vrednost le, če zadevno podjetje navede nova dejstva, ki jih Komisija prej ni poznala, in pojasnila, zaradi katerih zadevna institucija lažje razume kršitev, je treba zavrniti kot neutemeljen. Namreč, če informacije, ki jih podjetje posreduje o kršitvenih ravnanjih, ki so Komisiji že znana, tej omogočijo, da dokaže dejstva, ki jih drugače ne bi morala dokazati, imajo te informacije znatno dodano vrednost. Tak prispevek, ki se razlikuje od tistega, ki je

opisan zgoraj v točki 151, Komisiji koristi pri sankcioniranju kartela. V teh okoliščinah zgolj to, da podjetje Komisije ne seznani z dejstvi, za katera ta prej ni vedela, torej ne more ovreči ugotovitve, da je njegovo sodelovanje vseeno imelo znatno dodano vrednost.

172 Zato je treba tretji tožbeni razlog tožečih strank zavrniti kot neutemeljen.

4. *Četrti tožbeni razlog: retroaktivna uporaba Smernic iz leta 2006*

173 Tožeče stranke v bistvu trdijo, da to, da so bile v obravnavani zadevi namesto Smernic o načinu določanja glob, naloženih v skladu s členom 15(2) Uredbe št. 17 in člena 65(5) Pogodbe ESPJ (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 1, str. 171, v nadaljevanju: Smernice iz leta 1998), ki so veljale ob vložitvi njihove prošnje, uporabljene Smernice iz leta 2006, pomeni kršitev načela prepovedi retroaktivnosti, kot je priznano v sodni praksi, v členu 49(1) Listine o temeljnih pravicah in členu 7 Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane v Rimu 4. novembra 1950.

174 Komisija nasprotuje tej argumentaciji.

175 V skladu s sodno prakso se načelo prepovedi retroaktivnosti v kazenskem pravu, kot izhaja iz člena 49 Listine o temeljnih pravicah, uporabi v vsakem upravnem postopku, v katerem so lahko naložene sankcije na podlagi pravil o konkurenci iz Pogodbe (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 28. junija 2005 v združenih zadevah Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P in C-213/02 P, ZOdl., str. I-5425, točka 202), in lahko prepreči retroaktivno uporabo nove razlage norme, ki določa kršitev, če rezultat te razlage ni bil razumno predvidljiv, ko je bila kršitev storjena (glej v tem smislu po analogiji zgoraj v točki 140 navedeno sodbo Groupe Danone proti Komisiji, točke od 87 do 89 in navedena sodna praksa, in sodbo Splošnega sodišča z dne 2. februarja 2012 v zadevi Denki Kagaku Kogyo in Denka Chemicals proti Komisiji, T-83/08, točka 120). Zaradi nadzora nad spoštovanjem tega načela je bilo razsojeno, da je treba preveriti, ali je bila obravnavana sprememba razumno predvidljiva, ko so bile zadevne kršitve storjene (zgoraj navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 224). Obseg pojma predvidljivosti je pretežno odvisen od vsebine besedila, ki ga zadeva, področja, ki ga pokriva, ter od števila in statusa njegovih naslovnikov. Predvidljivost zakona ne nasprotuje temu, da bi bila zadevna oseba prisiljena poseči po pojasnjevalnih nasvetih, da bi v okoliščinah zadeve razumno ocenila posledice, ki lahko nastanejo zaradi nekega dejanja. To zlasti velja za strokovnjake, ki so vajeni, da morajo izkazovati izredno skrbnost pri opravljanju svoje dejavnosti. Od njih je tudi mogoče pričakovati, da posebej pazijo na to, da presodijo tveganja, ki jih to prinaša (zgoraj navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 219).

176 Glede tega je treba opozoriti, da učinkovita uporaba pravil o konkurenci, kot izhajajo iz določb Uredbe št. 1/2003, zahteva, da lahko Komisija ob upoštevanju zgornje meje iz člena 23(2) navedene uredbe kadar koli zviša raven glob, če je to potrebno za zagotovitev izvajanja politike konkurence. Na podlagi tega je mogoče sklepati, da podjetja, ki so udeležena v upravnem postopku,v katerem se lahko naloži globa, ne morejo imeti legitimnega pričakovanja niti glede tega, da Komisija ne bo povišala do tedaj uporabljive ravni glob, niti glede metode za izračun glob, ampak da morajo, nasprotno, ta podjetja upoštevati možnost, da bo Komisija kadar koli zvišala raven glob v primerjavi s prej uporabljano, bodisi tako, da bo raven glob zvišala z določitvijo glob v posamičnem sklepu, bodisi tako, da bo v dani zadevi uporabila splošno veljavna pravila ravnanja, kot so smernice (zgoraj v točki 175 navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točke od 227 do 230, in zgoraj v točki 140 navedena sodba Groupe Danone proti Komisiji, točki 90 in 91).

177 V obravnavani zadevi je treba na eni strani ugotoviti, da so Smernice iz leta 2006 del zakonskega okvira, ki ga določa člen 23(2) in (3) Uredbe št. 1/2003, da prispevajo k natančnejši določitvi mej za izvrševanje pooblastila za odločanje po prostem preudarku, ki ga ima Komisija na podlagi te določbe,

in da je v skladu s členom 23(2) Uredbe št. 1/2003 v točki 32 Smernic iz leta 2006 določeno, da končni znesek globe za vsako podjetje in podjetniško združenje, udeleženo pri kršitvi, ne sme preseči 10 % celotnega prometa v predhodnem poslovnem letu.

178 Na drugi strani je treba navesti, da bi morale tožeče stranke, čeprav ne obstaja izrecna določba o periodičnih spremembah Smernic iz leta 1998, ob upoštevanju obstoječe sodne prakse upoštevati možnost, da se Komisija po tem, ko je bila storjena kršitev, odloči sprejeti in uporabiti nove smernice o načinu določanja glob (zgoraj v točki 175 navedena sodba Denki Kagaku Kogyo in Denka Chemicals proti Komisiji, točka 116).

179 Ob upoštevanju vseh zgornjih preudarkov je treba ugotoviti, da so bile Smernice iz leta 2006 in zlasti nova metoda za izračun glob, ki je določena v njih, čeprav se je z njo raven naloženih glob dejansko zvišala, za podjetja, kot so tožeče stranke, ob storitvi ugotovljene kršitve razumno predvidljive, in da Komisija s tem, da je v izpodbijanem sklepu uporabila Smernice iz leta 2006 za kršitev, ki je bila storjena pred njihovim sprejetjem, ni kršila načela prepovedi retroaktivnosti (glej v tem smislu zgoraj v točki 175 navedeno sodbo Sodišča Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točki 231 in 232, in sodbo z dne 18. maja 2006 v zadevi Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, C-397/03 P, ZOdl., str. I-4429, točka 25).

180 Argumenta tožečih strank, s katerima zatrjujejo, da retroaktivna uporaba Smernic iz leta 2006 v obravnavani zadevi ni bila predvidljiva, ne moreta ovreči ugotovitve iz prejšnje točke.

181 Prvič, tožeče stranke trdijo, da medtem ko podjetja pred sprejetjem Smernic iz leta 1998 niso mogla legitimno pričakovati, da se metoda za izračun glob ne bo spremenila, pa je bil položaj po njihovem sprejetju drugačen, ob upoštevanju večje pomembnosti merila trajanja v Smernicah iz leta 2006. Vendar je treba ugotoviti, da ker v nobeni določbi Smernic iz leta 1998 ni navedeno, da se te ne bodo spremenile zaradi zagotovitve učinkovite uporabe pravil Unije o konkurenci, tožeče stranke glede tega niso mogle imeti nobenega legitimnega pričakovanja niti v zvezi s tem, da merilo trajanja kartela v okviru sprejetja novih smernic ne bo imelo večje veljave pri določanju globe. Zato je treba ta argument tožečih strank zavrniti kot neutemeljen.

182 Drugič, tožeče stranke trdijo, da so lahko legitimno pričakovale, da se bodo za dejansko stanje obravnavane zadeve uporabile Smernice iz leta 1998, ker so na eni strani svojo prošnjo vložile kmalu po tem, ko je Sodišče v zgoraj v točki 175 navedeni sodbi Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji presodilo, da so Smernice iz leta 1998 zakonite, in na drugi strani, ker je Komisija obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah sprejela dve leti po opravljenih pregledih. Glede tega je treba navesti, da ta argumenta nikakor ne vplivata na ugotovitev, omenjeno zgoraj v točkah 176 in 177, da je bilo dovolj predvidljivo, da Komisija lahko prilagodi raven glob glede na potrebe svoje politike in tako za dejansko stanje obravnavane zadeve uporabi Smernice iz leta 2006. Ta argumenta je treba torej zavrniti kot brezpredmetna.

183 V teh okoliščinah je treba četrti tožbeni razlog v celoti zavrniti.

184 Na podlagi preučitve štirih tožbenih razlogov tožečih strank je treba, prvič, na eni strani delno sprejeti prvi tožbeni razlog in ob upoštevanju tega, da napaka, ki jo je glede tega storila Komisija, vpliva tudi na samo ugotovitev kršitve (ki je v obravnavani zadevi kartel), razglasiti delno ničnost člena 1(1), točki 3 in 4, izpodbijanega sklepa iz razloga, navedenega zgoraj v točki 128. Na drugi strani je treba v okviru preučitve predlogov tožečih strank za spremembo ugotoviti, kako ta nezakonitost vpliva na višino globe, ki je bila naložena tožečim strankam. Drugič, na eni strani je treba sprejeti drugi tožbeni razlog iz razloga, navedenega zgoraj v točki 138, in na drugi strani v okviru preučitve predlogov tožečih strank za spremembo ugotoviti, kako ta nezakonitost vpliva na višino globe. Tretjič, v preostalem je treba predloge za razglasitev ničnosti zavrniti.

B – *Podredni predlogi za zmanjšanje glob, ki so bile naložene tožečim strankam*

185 Ob upoštevanju drugega sklopa predlogov, s katerim tožeče stranke predlagajo Splošnemu sodišču, naj zmanjša globe, ki so jim bile naložene (glej točko 26 zgoraj), mora to v okviru izvrševanja neomejene pristojnosti preučiti, prvič, kako napake, ki jih je storila Komisija in ki so navedene zgoraj v točkah 128 in 139, vplivajo na izračun globe, ki je bila naložena tožečim strankam, in drugič, druge argumente tožečih strank, s katerimi želijo prepričati Splošno sodišče, naj zmanjša globo, ki jim je bila naložena.

1. *Vpliv napak, ki jih je storila Komisija, na višino glob*

186 Čeprav sodišče Unije pri presoji globe v okviru izvrševanja svoje neomejene pristojnosti ni omejeno s smernicami (sodba Splošnega sodišča z dne 27. julija 2005 v združenih zadevah Brasserie nationale in drugi proti Komisiji, od T-49/02 do T-51/02, ZOdl., str. II-3033, točka 169), Splošno sodišče meni, da jih je treba v obravnavani zadevi vzeti za vodilo pri ponovnem izračunu globe, zlasti zato, ker je na njihovi podlagi mogoče upoštevati vse upoštevne elemente obravnavane zadeve in naložiti sorazmerne globe vsem podjetjem, ki so sodelovala pri ugotovljeni kršitvi.

187 V obravnavani zadevi je treba na prvem mestu ponovno izračunati znesek globe, ki je povezan z napako, ki je navedena zgoraj v točki 128 in se nanaša na kršitev v Italiji v zvezi s sanitarno keramiko, na drugem mestu pa končni znesek globe, ki naj se naloži, zlasti ob upoštevanju napake, ki je navedena zgoraj v točki 139.

188 Na prvem mestu, v zvezi z globo, ki bi jo Komisija lahko naložila tožečim strankam samo zaradi njihovega sodelovanja pri kršitvi v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji, je treba, prvič, v skladu s točko 13 Smernic iz leta 2006 in kot je pravilno navedla Komisija v točki 1200 obrazložitve izpodbijanega sklepa, upoštevati promet, ki ga je zadevno podjetje realiziralo v zadnjem letu, preden je sodelovalo pri kršitvi. Ker je zadnje leto pred letom sodelovanja tožečih strank pri kršitvi na trgu sanitarne keramike v Italiji leto 2000, je treba upoštevati promet tožečih strank na tem trgu za te proizvode v tem letu. Ta promet, ki so ga tožeče stranke opredelile pred Splošnim sodiščem v odgovor na njegove ukrepe procesnega vodstva in za katerega je Komisija – prav tako v odgovor na ukrepe procesnega vodstva – navedla, da ga ne izpodbija, znaša 210 461 486 EUR. Zato je treba zaradi izračuna globe upoštevati ta promet, ne pa prometa iz tabele C v izpodbijanem sklepu, ki znaša 191 641 141 EUR in ki so ga tožeče stranke realizirale v letu 2003.

189 Drugič, v zvezi z odstotkom prometa, ki ga je treba upoštevati na podlagi točk 23 in 25 Smernic iz leta 2006, je treba najprej navesti, da je sodelovanje tožečih strank pri zadevnem kartelu trajalo dolgo, saj med drugim ni sporno, da so v Avstriji 10 let in 3 mesece sodelovale pri kršitvi v zvezi z armaturami ter 9 let in 8 mesecev pri kršitvi v zvezi s sanitarno keramiko. Dalje, kartel, pri katerem so sodelovale, je treba šteti za zelo težak, ker je zajemal usklajevanje dvigov cen za več proizvodov v več državah članicah. Že samo ti elementi zadoščajo za ugotovitev, da je treba, tako kot je storila Komisija v točkah 1220 in 1225 obrazložitve izpodbijanega sklepa, uporabiti stopnjo 15 % za izračun, na eni strani, osnovnega zneska globe iz točk od 21 do 23 Smernic iz leta 2006, in na drugi strani, po uporabi množitelja na podlagi trajanja kršitve (glej točko 190 spodaj), dodatnega zneska z namenom odvračanja, ki je določen v točki 25 teh smernic.

190 Tretjič, ker je kršitev, ki je bila storjena v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji, trajala 11 mesecev, ne pa 11 let in 7 mesecev, je treba v skladu s točko 24 Smernic iz leta 2006 osnovni znesek pomnožiti z množiteljem 0,92, in ne 11,58, kot je navedla Komisija v tabeli D izpodbijanega sklepa.

191 Ob upoštevanju preudarkov iz točk od 188 do 190 zgoraj globa, ki jo je treba naložiti tožečim strankam za kršitev v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji, znaša, zaokrožena navzdol, 60 612 000 EUR, in ne 360 000 000 EUR, kot je navedla Komisija v tabeli E izpodbijanega sklepa. Znesek 60 612 000 EUR je namreč rezultat tega računa: [(210.461.486 x 15 %) x 0,92] + (210.461.486 x 15 %).

192 Na drugem mestu, ob upoštevanju izračuna iz prejšnje točke in ugotovitve iz točke 139 zgoraj, da Komisija tožečim strankam ne bi smela naložiti globe za kršitvi v Belgiji in Franciji v zvezi s sanitarno keramiko, celotni znesek globe, ki jo je treba naložiti, pred 30-odstotnim zmanjšanjem iz naslova Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 znaša 171 812 000 EUR, ne pa 479 730 000 EUR (glej tabelo G v izpodbijanem sklepu), zmanjšanih na 465.844.000 EUR zaradi upoštevanja zgornje meje 10 % prometa tožečih strank (glej tabelo F v izpodbijanem sklepu). Znesek 171 812 000 EUR namreč ustreza globam, naloženim na eni strani za kršitve v zvezi s sanitarno keramiko v Nemčiji (5 700 000 EUR, pri čemer tožeče stranke tega zneska niso izpodbijale), Italiji (60 612 000 EUR) in Avstriji (2.700.000, pri čemer tožeče stranke tega zneska niso izpodbijale), in na drugi strani v zvezi z armaturami v Nemčiji (9 600 000 EUR), Italiji (90 000 000 EUR) in Avstriji (3 200 000 EUR). Ker je Komisija iz naslova Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 odobrila 30-odstotno zmanjšanje globe, je celotni znesek globe za kršitev, ki so jo storile tožeče stranke, torej 122 711 400 EUR, ne pa 326 091 196 EUR, kot je navedeno v tabeli H izpodbijanega sklepa.

193 Splošno sodišče v okviru izvrševanja neomejene pristojnosti meni, da je treba tako izračunani celotni znesek globe, torej 122 711 400 EUR, med tožeče stranke razdeliti na podlagi teh dveh pravil. Prvič, glob, ki jih je določila Komisija v členu 2(3)(c), (d) in od (f) do (i) izpodbijanega sklepa, ni treba spreminjati, ker tožeče stranke niso dokazale, da so bile globe, ki so bile naložene družbam iz teh točk, nezakonite ali neprimerne. Zato je treba med podjetja Trane, Wabco Europe in Ideal Standard Italia razdeliti znesek 113 005 480 EUR (torej 122.711.400 – 1.519.000 – 5.575.920 – 2.611.000). Drugič, niti iz argumentov tožečih strank niti iz spisa pred Splošnim sodiščem ni razvidno, da je razdelitveni ključ, na podlagi katerega je Komisija v izpodbijanem sklepu individualno ali solidarno naložila globe podjetjem Trane, Wabco Europe in Ideal Standard Italia, napačen. Zato Splošno sodišče ugotavlja, da je treba kot globo podjetju Trane naložiti 92 664 493 EUR (ne pa 259 066 294 EUR kot v členu 2(3)(a) izpodbijanega sklepa), podjetjema Wabco Europe in Trane solidarno 15 820 767 EUR (ne pa 44 995 552 EUR kot v členu 2(3)(b) izpodbijanega sklepa) ter podjetjem Ideal Standard Italia, Wabco Europe in Trane solidarno 4 520 220 EUR (ne pa 12 323 430 EUR kot v členu 2(3)(e) izpodbijanega sklepa).

2. *Dodatne trditve tožečih strank, s katerimi utemeljujejo svoj predlog za zmanjšanje glob*

194 Tožeče stranke z dodatnima trditvama utemeljujejo svoj predlog za spremembo glob, ki so jim bile naložene.

195 Glede tega je treba opozoriti, da v skladu s sodno prakso, prvič, Splošno sodišče v okviru izvrševanja neomejene pristojnosti samo izvede presojo, pri čemer upošteva vse okoliščine obravnavane zadeve in spoštuje splošna načela prava Unije, kot je načelo sorazmernosti (glej v tem smislu zgoraj v točki 28 navedeno sodbo Romana Tabacchi proti Komisiji, točki 179 in 280) ali načelo enakega obravnavanja (zgoraj v točki 149 navedena sodba Erste Group Bank in drugi proti Komisiji, točka 187).

196 Drugič, izvrševanje neomejene pristojnosti ne pomeni isto kot nadzor po uradni dolžnosti. Zato mora z izjemo razlogov javnega reda, kot je neobstoj obrazložitve izpodbijane odločbe, ki jih mora sodišče Unije preizkusiti po uradni dolžnosti, tožeča stranka navesti tožbene razloge zoper izpodbijano odločbo in v podporo tem razlogom predložiti dokaze (glej v tem smislu zgoraj v točki 28 navedeno sodbo Chalkor proti Komisiji, točka 64).

197 Na prvem mestu tožeče stranke predlagajo, naj Splošno sodišče globe, ki so jim bile naložene, zmanjša zaradi njihovega sodelovanja s Komisijo. Poudarjajo zlasti, da so prošnjo vložile zelo kmalu po pregledih, da je bila ta prošnja veliko kakovostnejša od prošnje podjetja Grohe, čeprav je bila predložena le nekaj dni po vložitvi prošnje navedenega podjetja, predvsem ker je vsebovala več kot 130 dokumentov, ter da Splošno sodišče ne bi smelo poudarjati in spodbujati hitrosti vložitve prošnje na račun njene kakovosti.

198 Splošno sodišče meni, da v obravnavani zadevi nobeden od razlogov tožečih strank, navedenih zgoraj v točki 197, ne upravičuje dodatnega znižanja celotnega zneska globe s 30 na 50 % v korist tožečih strank. Na eni strani je namreč te razloge upoštevala Komisija, ko je presojala koristnost prošenj tožečih strank in podjetja Grohe. Tožečim strankam je bilo namreč ravno zaradi hitrosti in kakovosti njihove prošnje odobreno 30-odstotno zmanjšanje, čeprav so bile za podjetjema Masco in Grohe šele tretje podjetje, ki je pri Komisiji vložilo prošnjo iz naslova Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002. Na drugi strani zmanjšanje globe, ki ga je tožečim strankam odobrila Komisija, v obravnavani zadevi izpolnjuje cilj spodbujanja podjetij k čim hitrejšemu vlaganju čim popolnejših prošenj za uporabo Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002. V teh okoliščinah je odobritev 30-odstotnega zmanjšanja podjetju Grohe in tožečim strankam pravična. Namreč, čeprav so bile tožeče stranke pri vložitvi svoje prošnje malo počasnejše kot podjetje Grohe, je njihova prošnja razkrila več elementov z znatno dodano vrednostjo kot prošnja podjetja Grohe.

199 Tožeče stranke s trditvijo, da je Komisija „sprejela“ njihove argumente za to, naj jim Splošno sodišče odobri 50-odstotno zmanjšanje globe, ker v odgovoru na tožbo ni izpodbijala njihovih navedb v zvezi s tem, ne morejo uspeti. Prvič, čeprav je res, da Komisija v odgovoru na tožbo ni posebej odgovorila na predlog za zmanjšanje, ki so ga tožeče stranke podale na podlagi neomejene pristojnosti Splošnega sodišča, pa je vseeno predlagala zavrnitev tretjega tožbenega razloga, ki je vključeval predlog tožečih strank za zmanjšanje globe na podlagi njihovega sodelovanja s Komisijo. Drugič, to, da Komisija ni izpodbijala argumentov tožečih strank, nikakor ne more omejevati Splošnega sodišča v okviru izvrševanja njegove neomejene pristojnosti.

200 V teh okoliščinah je treba zavrniti prvi predlog tožečih strank za dodatno zmanjšanje na podlagi njihovega sodelovanja s Komisijo.

201 Na drugem mestu tožeče stranke predlagajo, naj se globa zmanjša, ker je bila takrat, ko so se odločile vložiti prošnjo za njeno zmanjšanje na podlagi Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002, v Smernicah iz leta 1998 predvidena naložitev nižjih glob kot na podlagi retroaktivne uporabe Smernic iz leta 2006.

202 Komisija tej argumentaciji nasprotuje.

203 Glede tega Splošno sodišče ugotavlja, da na podlagi nobenega elementa v spisu ni mogoče sklepati, da so globe, kot jih je ponovno izračunalo in določilo zgoraj v točki 198, neprimerne, ob upoštevanju, prvič, teže in trajanja kršitve, ki so jo storile tožeče stranke, in drugič, nujnosti, da se tožečim strankam naložijo globe z odvračalnim učinkom.

204 V teh okoliščinah je treba drugi predlog tožečih strank zavrniti.

205 Zato je treba člen 2(3)(a), (b) in (e) izpodbijanega sklepa spremeniti, kot je navedeno zgoraj v točki 193, in v preostalem zavrniti predloge tožečih strank za zmanjšanje glob.

206 Ob upoštevanju vseh zgornjih preudarkov je treba v skladu z ugotovitvami Splošnega sodišča iz točk 184 in 204 zgoraj, prvič, razglasiti delno ničnost člena 1(1), točki 3 in 4, izpodbijanega sklepa iz razloga iz točke 184 zgoraj, drugič, spremeniti člen 2(3)(a), (b) in (e) izpodbijanega sklepa, kot je navedeno zgoraj v točki 193, in tretjič, tožbo v preostalem zavrniti.

Stroški

207 V skladu s členom 87(3) Poslovnika lahko Splošno sodišče odloči, da se stroški delijo ali da vsaka stranka nosi svoje stroške, če vsaka stranka uspe samo deloma.

208 Ker je bilo tožbi delno ugodeno, pravična presoja okoliščin zadeve narekuje, da Komisija poleg svojih stroškov nosi polovico stroškov, ki so jih priglasile tožeče stranke. Tožeče stranke torej nosijo polovico svojih stroškov.

Iz teh razlogov je

SPLOŠNO SODIŠČE (četrti senat)

razsodilo:

1. **Člen 1(1), točki 3 in 4, Sklepa Komisije C(2010) 4185 final z dne 23. junija 2010 v zvezi s postopkom na podlagi člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva COMP/39092 – Kopalniška oprema) se razglasi za ničen v delu, v katerem je Evropska komisija podjetja Trane Inc., Wabco Europe BVBA in Ideal Standard Italia Srl obsodila za kršitev v zvezi s kartelom na italijanskem trgu sanitarne keramike v obdobju zunaj obdobja od 12. maja 2000 do 9. marca 2001.**

2. **Globa, ki je podjetju Trane naložena v členu 2(3)(a) Sklepa C(2010) 4185 final, znaša 92 664 493 EUR.**

3. **Globa, ki je podjetjema Wabco Europe in Trane solidarno naložena v členu 2(3)(b) Sklepa C(2010) 4185 final, znaša 15 820 767 EUR.**

4. **Globa, ki je podjetjem Ideal Standard Italia, Wabco Europe in Trane solidarno naložena v členu 2(3)(e) Sklepa C(2010) 4185 final, znaša 4 520 220 EUR.**

5. **V preostalem se tožba zavrne.**

6. **Komisija nosi polovico stroškov, ki so jih priglasila podjetja Wabco Europe, Wabco Austria GesmbH, Trane, Ideal Standard Italia in Ideal Standard GmbH, in svoje stroške.**

7. **Podjetja Wabco Europe, Wabco Austria, Trane, Ideal Standard Italia in Ideal Standard nosijo polovico svojih stroškov.**

Pelikánová Jürimäe Van der Woude

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourgu, 16. septembra 2013.

Podpisi

Kazalo

Dejansko stanje 2

Postopek in predlogi strank 5

Pravo 5

A – Primarni predlogi za razglasitev delne ničnosti izpodbijanega sklepa 6

1. Prvi tožbeni razlog: napaka pri izračunu globe, ker je bila upoštevana vrednost od prodaje sanitarne keramike tožečih strank na italijanskem trgu 6

a) Opozorilo na sodno prakso glede obstoja in dokazovanja kršitve člena 101(1) PDEU 6

b) Povzetek presoje, na podlagi katere je Komisija v izpodbijanem sklepu kaznovala tožeče stranke za njihovo sodelovanje pri kršitvi v Italiji 9

c) Preučitev dokazov, s katerimi je Komisija dokazala obstoj kršitve v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji od 15. marca 1993 do 9. novembra 2004 10

Izpodbijanje obstoja kršitve v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji od 15. marca 1993 do 9. novembra 2004 s strani tožečih strank v upravnem postopku 10

Dokazi, s katerimi je v izpodbijanem sklepu dokazan obstoj kršitve v zvezi s sanitarno keramiko v Italiji med 15. marcem 1993 in 9. novembrom 2004 11

– Dokaz obstoja kartela v zvezi s sanitarno keramiko znotraj združenj Euroitalia in Michelangelo, kar zadeva sestanke, na katerih so bile tožeče stranke edino podjetje, ki je proizvajalo te proizvode 12

– Dokaz obstoja kartela v zvezi s sanitarno keramiko znotraj združenj Euroitalia in Michelangelo, kar zadeva sestanke, na katerih so bili poleg tožečih strank prisotni še drugi proizvajalci teh proizvodov 16

2. Drugi tožbeni razlog: neupoštevanje dejstva, da je bila tožečim strankam odobrena delna imuniteta pred globami v zvezi s kršitvijo v Belgiji in Franciji, pri izračunu globe 20

3. Tretji tožbeni razlog: napačno mnenje Komisije, da so bile tožeče stranke drugo, ne pa prvo podjetje, ki ji je posredovalo dokaze z znatno dodano vrednostjo v smislu točke 21 Obvestila o prizanesljivosti iz leta 2002 21

4. Četrti tožbeni razlog: retroaktivna uporaba Smernic iz leta 2006 26

B – Podredni predlogi za zmanjšanje glob, ki so bile naložene tožečim strankam 28

1. Vpliv napak, ki jih je storila Komisija, na višino glob 28

2. Dodatne trditve tožečih strank, s katerimi utemeljujejo svoj predlog za zmanjšanje glob 29

Stroški 31